

Ekonomsko-socialni svet

2004–2014

Economic and Social Council of Slovenia
2004–2014

Ekonomsko-socialni svet

2004–2014

Economic and Social Council of Slovenia
2004–2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

001.32:33(497.4 Ljubljana)“1994/2004“

SLOVENIJA. Ekonomsko-socialni svet

Ekonomsko-socialni svet = Economic and Social Council of Slovenia : 2004-
2014 / [uredila Franček Kavčič in Natalija Berlec ; fotografije arhiv Delavska
enotnosti]. - Ljubljana : Javno podjetje Uradni list Republike Slovenije, 2014

ISBN 978-961-204-526-5

1. Kavčič, Franček

273016576

dr. Anja Kopač Mrak,

predsednica Ekonomsko-socialnega sveta, ministrica za delo, družino,
socialne zadeve in enake možnosti

Socialni dialog pred novimi izzivi

Dvajsetletnica delovanja neke institucije je zelo lep dosežek. Še toliko bolj je ta dosežek spoštovanja vreden, če začetek in potek njenega dvajsetletnega delovanja ni zakonska prisila ali kapitalski interes udeležencev, ampak skupna želja, uokvirjena samo v kratka pravila o njenem delovanju. In Ekonomsko-socialni svet je tako institucija, utemeljena na skupnem interesu sodelujočih in družbeni odgovornosti vseh partnerjev.

Če so bila prva leta delovanja predvsem iskanje pravega načina dela, so se kaj kmalu pokazali prvi rezultati. Sprejeti dogovori o politiki plač, socialni sporazumi in usklajena zakonodaja, ki je urejala pravice zaposlenih, so bili dobro ogledalo uspehov. Ekonomsko-socialni svet je pridobil takšen ugled in družbeni pomen, da nobena vlada pri pomembnih družbenih odločitvah ni več mogla zanemariti njegove vloge. A tudi takrat, ko so bili rezultati dela veliki in nesporni, so bila različna mnenja med socialnimi partnerji, komu njegovo delo bolj koristi, vladi, delodajalcem ali sindikatom. Vsi pa so bili prepričani, da so še velike rezerve v njegovem delovanju in v večini upali, da bo v naslednjih desetih letih urejena njegova vloga v posebnem zakonu.

Dokler je bila vidna gospodarska rast in smo se uspešno približevali povprečju EU, ko so bile na dnevnom redu velike in zgodovinske teme našega razvoja, kot so približevanje EU in evrskemu območju in podobno, je tudi delovanje Ekonomsko-socialnega sveta potekalo nemoteno. Prihod globoke gospodarske in družbene krize konec leta 2008 pa je postavil

ogledalo nerealnim pričakovanjem in predolgim oklevanjem pri izvedbi nujnih strukturnih sprememb, s katerimi bi povečali gospodarsko konkurenčnost in s tem zaščitili socialno državo. Kot se običajno zgodi, so preteklo neaktivnost in napake pri delu družbenih odločevalcev najbolj plačali prav nemočni in nevplivni, saj je kriza, ki smo jo doživeli v Sloveniji, med najglobljimi in najtrdovratnejšimi med državami EU.

Tačetek krize je hitro pokazal ključne slabosti v delovanju Ekonomsko-socialnega sveta. Na začetku krize so bili nujni hitri dogovori o vsebini potrebnih radikalnejših ukrepov za izhod iz nje, vendar taki postopki pri delovanju ESS do takrat niso bili običajni. V petnajstih letih do krize so se dogovori sprejemali postopoma, v dolgotrajnih pogajanjih in mnogokrat se je zdelo, da so pogajanja pomembnejša od samega cilja. Dokumenti so bili sicer sprejeti, a po njihovem podpisu nihče več ni spremjal njihovega izvajanja, saj je bila rast dobra in zdelo se je, da je ne bo nikoli konec. Zato praviloma nihče ni spremjal uresničevanja dogovorjenega v preteklem socialnem dialogu pred sprejemanjem novih dogovorov.

Resnične globine krize se na začetku ni zavedala nobena stran in čeprav so delodajalci nanjo opozarjali, tega nihče ni dramatiziral, saj so bile kritika na račun države in sindikatov njihova običajna drža v vsem obdobju in to ne glede na krizo ali konjunkturo. Globoka gospodarska in družbena kriza pa je stopnjevala tudi krizo vseh partnerjev in s tem njihovo zmožnost sprejemanja dogovorov. Nezadovoljno članstvo jih je pripeljalo v položaj, ko niso bili več prepričani, kolikšne kompromise sploh lahko še opravičijo pred svojim članstvom.

Pri sindikatih že dalj časa spremljamo precejšen padec sindikalizirnosti zaposlenih in zato zmanjševanje števila članov, ki ob drobljenju sindikatov z vedno novimi poklicnimi sindikati slabi njihovo pogajalsko kreditibilnost. Ker nihče ne izvaja vsaj občasnega nadzora nad številom njihovih članov, se postavlja vprašanje, kdo sploh še izpolnjuje pogoje za reprezentativnost. Vrstijo se tudi odpovedi kolektivnih pogodb v realnem sektorju in zato se upravičeno povečuje radikalnost razdrobljenih sindikatov v zaščiti svojega članstva.

Tudi delodajalci se srečujejo s podobnimi problemi. Neobvezno članstvo v zbornicah in s tem nižanje materialne baze za njihovo delovanje, ustanavljanje novih delodajalskih organizacij, kar gotovo pomeni padec zaupanja v obstoječe zbornice, jih postavlja pred številne dileme, kako povečati svojo reprezentativnost, ki tudi sicer ni jasno urejena z ustreznim zakonom.

Slabša materialna baza socialnih partnerjev pa vpliva tudi na slabšo strokovno in analitično pripravljenost za socialna pogajanja. Kjer zmanjka strokovnih argumentov, pa se povečuje glasnost. Zato jih je globoka kriza radikalizirala v odnosu do vlade (države), ki se v takih razmerah ni najbolje znašla, saj se je zanašala na korektnost partnerjev in njihovo širšo družbeno odgovornost. Ti pa so se v težavah morali boriti za več članstva, ki omogoča njihovo preživetje. Ob tem se je razvilo tudi zmotno prepričanje nekaterih partnerjev, da država še kar zmore vzdrževati nivo organiziranosti obstoječih institucij, visoke pravice socialne države, redne plače zaposlenih, dobro zdravstvo, šolstvo in pokojninski sistem ter tudi številne posebne statuse posameznih družbenih skupin, uvedene v dobrih časih. Še vedno se nekateri ne zavedajo, da smo postali visoko zadolžena država, ki bo morala na dolgi poti iz krize ponovno preveriti mnoge pravice, ki niso utemeljene na delu in niso nujne za vsakdanje življenje posameznika. Seveda bo pri poseghih treba upoštevati solidarnost, pravičnost in enakost v primerjavah položaja posameznih družbenih skupin, saj bi bilo iskanje rešitev v neoliberalističnih zmotah o vsemogočnosti svobodnega trga dolgoročno pogubno za naš model socialne države. Zato bo moral Ekonomsko-socialni svet vedno znova postavljati kritično ogledalo vztrajanju na neoliberalističnih rešitvah, ki že do sedaj niso prispevale k izhodu iz krize.

Za uspešnost prihodnjega delovanja Ekonomsko-socialnega sveta bodo nujne spremembe. Sprejeti bo treba ustrezен zakon o njegovem delovanju, ki bo utrdil socialni dialog in ob tem upošteval tudi delo državnega sveta, kot institucije socialnih partnerjev, civilne družbe in lokalnih skupnosti. Nujno bo sprejeti nov zakon o reprezentativnosti socialnih partnerjev, mogoče spremembe zakona o kolektivnih pogodbah in zakona o stavki, s čimer se bo utrdila in zagotovila zadostna legitimnost partnerjev.

Delo Ekonomsko-socialnega sveta bo treba narediti tudi učinkovitejše. Sedaj pretežno uveljavljen institut popolnega soglasja vseh sodelujočih, ki so ga partnerji zgradili v zadnjih letih, onemogoča, da bi o nekaterih vprašanjih sploh resneje spregovorili, kaj sele, da bi se o njih kaj dogovorili. Tako se pokažejo bistvene razlike v stališčih že znotraj sindikatov ali znotraj delodajalcev pri posameznih vprašanjih in popolno soglasje je skoraj nemogoče doseči, kar praktično blokira vse večje posege v zakonodajo. Dogovor, da se v socialnem dialogu uskladijo vsa izhodišča za strukturne politike, ki posegajo v pravice zaposlenih ali v pogoje za delo gospodarstva, je tako na resni preizkušnji. Še bolj je na preizkušnji do sedaj uveljavljena praksa, da socialni partnerji celo pišejo posamezne člene zakonov,

v katerih so včasih opredeljeni njihovi popolnoma partikularni interesi, namesto da samo opredelijo svoja mnenja do ključnih vprašanj zakonodaje. Ne redko se pojavljajo celo zahteve, da mora zakonodajno telo sprejemati tako pripravljene zakone v enaki vsebini, ki so jo določili v pogajanjih kot predstavniki interesnih organizacij. S tem vladi ter državnemu zboru odrekajo njihove ustavne pristojnosti, da vodijo politiko in sprejemajo zakone, za katere tudi dejansko prevzemajo odgovornost pred vsemi volivci in ne le pred člani socialnih partnerjev. To je praksa, ki ni običajna v drugih državah in jo bo treba nujno spremeniti. Treba bo začeti odločati z demokratično večino in ne s popolnim soglasjem tudi pri sprejemanju stališč znotraj posameznih partnerjev, sicer bo delo Ekonomsko-socialnega sveta vedno bolj zastajalo. Sedaj pretirana razdrobljenost socialnih partnerjev z njihovimi povsem partikularnimi interesi povzroča nenačelne dogovore in kompromise, namesto da bi prevladali racionalni argumenti najboljših rešitev za vse partnerje in vse ljudi v Sloveniji.

Socialni dialog je nedvomno velika zgodovinska pridobitev evropskega modela razvoja, ki zagotavlja iskanje najoptimalnejših rešitev za vse tri strani. Zato je socialno partnerstvo zelo pomembno pri dogovarjanju temeljnih usmeritev našega bodočega razvoja in poti za izhod iz globoke gospodarske in družbene krize, ki nas bo spremljala še vrsto let. Pri tem je ravno vloga Ekonomsko-socialnega sveta izjemno pomembna, saj ESS predstavlja vrh socialnega dialoga. In prav zaradi svoje pomembnosti bo ESS moral v prihajajočem tretjem desetletju delovanja doživeti pomembne spremembe pri svojem delu v dobro socialnih partnerjev in celotne družbe. Sama sem optimistka glede njegove prihodnosti, saj ne dvomim v sposobnost in odgovornost njegovih članov, da opravijo vse potrebno za še bolj slavnostno praznovanje njegove tridesetletnice.

dr. Miroslav Stanojević

Socialni dialog v Sloveniji v preteklem desetletju: kaj se je spremenilo?

V letih pred vstopom v evrsko območje je socialni dialog v Sloveniji izgubljal zagon. Tedaj so dogovorjene politike omejevanja rasti plač, ki so bile v 90. letih ključna tema Ekonomsko-socialnega sveta, že delovale skoraj samodejno. Ta sprememba se je leta 2004 prekrila s spremembami na političnem prizorišču. Tega leta je, takoj po vstopu v Evropsko unijo, v Sloveniji na volitvah zmagala Slovenska demokratska stranka (SDS). Nova desno-sredinska vlada je na začetku mandata izoblikovala paket radikalnih neoliberalnih reform, znotraj katerega je imela osrednje mesto uvedba enotne davčne stopnje.

Po napovedi paketa radikalnih neoliberalnih reform je dialog skoraj popniknil, njegova blokada je bila totalna. Pogajanja o uvedbi enotne davčne stopnje in soglasno oblikovanje politik niso bili več mogoči. Ker so predlagane reforme sindikate dobesedno izrinile iz socialnega dialoga, so se ti znašli v vlogi glavnega oblikovalca množičnega nasprotovanja vladnim reformam. Upor je dosegel vrhunec novembra 2005, ko so združeni sindikati organizirali množični protest proti reformam v središču Ljubljane.

Neposredni učinek teh blokad in konfliktov je bilo takojšnje močno zmanjšanje javne podpore vladi in njenim reformam. Sledili so odstopi in zamenjave ministrov in tudi delni odmik od nameravanih reform. Najbolj konflikten cilj reform – enotna davčna stopnja – je bil opuščen. V drugi polovici mandata (v letih 2007 in 2008), v okoliščinah ponovne rasti

inflacije, je desnosredinska vlada dialog s sindikati skušala prenoviti in s socialnimi partnerji celo sklenila triletni socialni sporazum. Vmes so se razmerja med akterji že tako spremenila, da sistem konkurenčnega neokorporativizma in temu ustreznega legitimiranja politične elite ni več deloval. Učinek prenovljenega socialnega dialoga (in sklenjenega socialnega sporazuma) je bil nepomemben in desnica je volitve leta 2008 izgubila.

Na spremjanje razmerij med socialnimi partnerji je v tem obdobju močno vplivalo naglo zadolževanje podjetij in znotraj tega še posebej (tedaj sicer manj izpostavljena) druga faza privatizacije. Po volilni zmagi leta 2004 je vlada jasno napovedala privatizacijo največjih in najnaprednejših slovenskih podjetij. S tem je dotedanje čakanje na »ta pravo« privatizacijo spremenila v odprto privatizacijsko tekmo. Njen ključni instrument so bili bančni krediti. Zaradi možnosti »dokončnega« zavarovanja do tedaj negotovih lastniških pozicij so se v številnih podjetjih menedžerji – udeleženci te velike tekme – praviloma bolj ukvarjali s pridobivanjem in ohranjanjem političnega kapitala in lastniških deležev kakor pa z izboljšavami produkcijskih procesov in vpeljavo novih tehnologij. Privatizacijsko zadolževanje je bilo le del širšega procesa močnega zadolževanja slovenskih podjetij v tem obdobju, saj so številna med njimi prav tedaj izoblikovala ambiciozne, ekstremno ekspanzivne tržne strategije in jih tudi močno podpirala z zadolževanjem.

To veliko preurejanje omrežja ekonomski elite sta v tem obdobju odločilno spodbujali velika ponudba poceni denarja in na tej ponudbi temelječa velika gospodarska konjunktura. V podjetjih so se kopici dolgoročni, z njihovim odplačevanjem pa so bila primarno obremenjena prav podjetja in zaposleni v njih.

Ta proces je v temelju zamajal dotedanji sistem konkurenčnega neokorporativizma. Ta je že pred sprožanjem druge privatizacije dosegel kritično mejo, saj je – ker je temeljil na tedaj že desetletnem kombiniranju omejevanja rasti plač in stalne večje intenzivnosti in prožnosti dela –, podrl tradicionalno razmerje med formalno in neformalno ekonomijo. Ker je s stopnjevanjem obremenitev dela znotraj uradne ekonomije sistematично omejeval uporabo neformalnih virov družinskih dohodkov, je z omejevanjem rasti plač začel ogrožati družinske dohodke. Temu primerno se je močno približal točki, po kateri je bilo doseganje konsenzov precej oteženo.

Izrivanje in radikalizacija socialnih partnerjev

Na postopno nakopičene obremenitve iz obdobja približevanja EU so se začele na podjetja in zaposlene nalagati močne dodatne obremenitve, ki jih je v kombinaciji z monetarnim šokom (vključitvijo v evrsko območje) v bistvu povzročalo prav masivno zadolževanje podjetij v obdobju velike (predkrizne) konjunkture. V teh okoliščinah je možnost tradicionalnih mikromenjav – več dela in prožnosti za stabilno zaposlitev (ob bolj ali manj nespremenljivih plačah) – v številnih sektorjih in podjetjih začela ugašati. Politika nadaljnega popuščanja zaposlenih in njihovih sindikatov, ki bi omogočala nadaljnje stopnjevanje delovnih obremenitev, zaposlenim ni več zagotavljala ohranjanja delovnih mest in varne zaposlitve.

Ugašanje teh tradicionalnih mikromenjav znotraj podjetij se je v drugi polovici prejšnjega desetletja prekrilo s politiko izrivanja sindikatov iz območja političnega vpliva. Sindikati so se znašli v praznem prostoru: ob izključitvi iz območja političnega vpliva so se začeli soočati z naglim upadom tradicionalnega sindikalizma znotraj podjetij, ki je oblikoval njihovo utečeno člansko logiko. Te razsežnosti obdobja velike konjunkture so jasno razvidne iz nagle desindikalizacije (zmanjševanja števila članstva), ki se je prav tedaj sprožila v Sloveniji. Stopnja vključenosti v sindikate je v le nekaj letih upadla za več kot 10 odstotkov, s prejšnjih 40 na manj kot 30 odstotkov. Neizogiben odgovor na te nove okoliščine je bil radikalni zasuk sindikalnih politik k navadnim članom ter radikalizacija teh politik.

Leta 2006 je tedanja desnosredinska vlada sprejela nov zakon o gospodarski zbornici, s katerim je prejšnje načelo obveznega članstva v tej interesni organizaciji nadomestila z načelom prostovoljnega članstva. To je tudi na delodajalski strani sprožilo radikalizacijo pogajalskih pozicij. Prej zmerna delodajalska organizacija, ki je bila močno vpeta v socialni dialog, se je ob statusni spremembi spustila v boj za pridobivanje članov in se temu primerno radikalizirala.

Rezultat vseh teh sprememb ni bila ravno neoliberalna revolucija, je pa bil to sistem, v katerem so notranje blokade socialnega dialoga postajale njegova že kar sistematično ponavljajoča se značilnost.

Vse omenjene spremembe so močno vplivale na kolektivna pogajanja v Sloveniji. Že pred vstopom v EU je prišlo do njihove decentralizacije s splošne na sektorsko raven, po spremembi statusa gospodarske zbornice se je tudi prejšnja skoraj popolna pokritost zaposlenih s kolektivnimi pogodbami skrčila za najmanj 10 odstotkov. Po novejši podobni spremembi statusa obrtne zbornice se bo ta proces zagotovo še nadaljeval.

Nadaljevanje blokade socialnega dialoga

Blokade socialnega dialoga, ki so se začele pojavljati v obdobju konjunkture in prevlade desnosredinskih strank, so se nadaljevale v obdobju recesije in po zmagi sredinsko-levih strank na volitvah leta 2008. Takoj po volitvah se je nova vladna koalicija, v kateri so imeli vodilno vlogo socialni demokrati (SD), znašla sredi ekonomske krize. Že v prvem letu njenega mandata, leta 2009, je BDP na letni ravni upadel za osem odstotkov.

Po izbruhu krize se je Slovenija začela soočati s problemi, ki jih do tedaj ni poznala: proračunski primanjkljaj in javni dolg sta naraščala. Izvozni sektor gospodarstva se je soočal z naglim upadom povpraševanja na tujih trgih. Sprožila se je veriga propadov gradbenih podjetij. Serija zlomov finančnih aranžmajev in bankrotov je krizo v Sloveniji začela naglo dodatno poglabljati. Brezposelnost je začela naraščati.

Že v jeseni 2009 je Slovenijo zajel val spontanih stavk. Med temi je bila zagotovo najbolj odmevna velika stavka delavk v Gorenju. Te so nedvoumno sporočale, da je prikrajšanje pravic preseglo spodnjo, še vzdržno mejo. Temu je sledil niz vladnih interventnih ukrepov ter dvig minimalne plače.

Sindikati so v to obdobje vstopili oslabljeni, saj so izgubili približno četrtnino članstva in se zaradi tega vse bolj politično radikalizirali. Ob najnovejšem valu stavk so se soočili z nevarnostjo nove izgube legitimnosti, saj so se delavke Gorenja obrnile tudi proti sindikalnim zaupnikom. Ta pritisk je še bolj radikaliziral zahteve sindikatov in zaostril njihova pogajalska stališča. Podobni procesi prenavljanja stika s članskim okoljem in radikalizacij so se stopnjevali tudi na delodajalski strani.

V teh pogojih se je vlada pragmatično odzvala na rastoče pritiske domačega, spontanega in sindikalno artikuliranega socialnega nezadovoljstva ter začela oblikovati politiko strukturnih reform. Z Izhodno strategijo je na začetku leta 2010 v bistvu skušala odgovoriti na zahteve protikriznih politik, ki so jih definirale institucije EU. Sprva je za načrtovano omejevanje stroškov javnega sektorja, reformo trga dela (utemeljeno na pristopu »workfare«) in pokojninsko reformo (dvig starostne meje na 65 let) poskušala pridobiti podporo socialnih partnerjev. Ko se je soočila s prvimi resnimi nasprotovanji, je skušala reforme oblikovati sama.

Tovrstno izogibanje mehanizmom socialnega dialoga je imelo izjemno destruktivne politične učinke. Oslabljeni, radikalizirani sindikati, ki jih je desna vlada odrinila v opozicijo, leva pa ohranjala »na distanci«, so začeli ar-

tikulirati socialno in politično nezadovoljstvo ter manifestirati izjemno mobilizacijsko moč. Sledili so politični konflikti in referendumi, politična kriza in na koncu predčasne volitve. Z vztrajanjem pri enostranskem sprejemanju strukturnih reform je sredinsko-leva vlada proti sebi obrnila vse sindikate in še posebej javni sektor – temelj keynesianizma oziroma lastni temelj.

Najnovejši razvoj: fiskalna kriza države

Po predčasnih volitvah leta 2011 se je desnosredinska koalicija pod vodstvom SDS vrnila na oblast. Nova vlada se je usmerila na pripravo tretje privatizacije (ki naj bi tokrat imela značilnosti radikalne internacionalizacije), na probleme v bančnem sistemu in reševanje proračunskega primanjkljaja.

Problem proračunskega primanjkljaja je bil dojet kot najbolj pereč. Skladno s svojim splošnim ideoološkim profilom se je konservativna koalicija takoj osredotočila na radikalno omejevanje stroškov javnega sektorja. Na začetku je načrtovala 15-odstotno linearno znižanje plač, po množični generalni stavki zaposlenih v javnem sektorju aprila 2012 pa je načrtovano znižanje, s katerim so se po stavki strinjali tudi sindikati, omejila na osem odstotkov in ga takoj v parlamentu uzakonila v obliki ekstenzivnega zákona o uravnavanju javnih financ (ZUJF).

Proti koncu leta 2012 se je v Sloveniji izoblikovalo množično civilnodružbeno gibanje, ki se je obrnilo proti aktualni vladi in njenim radikalnim varčevalnim politikam, na koncu pa tudi proti celotni politični eliti. V jedru gibanja so bili zaposleni v javnem sektorju, ob teh pa tudi številni mladi izobraženi in praviloma brezposelni ljudje. Januarja 2013 so se zaposleni v javnem sektorju spet množično pridružili generalni stavki.

V začetku leta 2013 je konservativna vlada pod pritiskom splošnega javnega upora in notranjih pretresov, povezanih s korupcijskimi škandali, začela razpadati. Nova sredinsko-leva vlada se je osredotočila na krizo bančnega sistema, saj se je znašla pred problemom bančne luknje, ki jo je v kombinaciji s svetovno finančno krizo povzročilo ekstremno zadolževanje v obdobju konjunkture. Zaradi razsežnosti problema se vlada omejevanju stroškov javnega sektorja ni odpovedala, začela pa je iskatи nove davčne vire in tudi napovedala odprodajo (oziroma tretjo privatizacijo) nekaterih večjih podjetij v pretežno javni lasti.

Že v prvih mesecih delovanja te nove vlade – maja 2013 – je bilo fiskalno pravilo povzdignjeno na raven ustavne norme. Na ta način je bila dose-

žena dejanska prepoved referendumov o vprašanjih, povezanih z javnimi financami. Soglasje o tem je bilo znotraj sicer močno razdeljenega političnega prizorišča z lahkoto doseženo in tudi sprejeto z odobravanjem tako evropskih institucij kakor (sicer manj eksplisitno) tudi finančnih trgov.

Dejavniki sprememb

Colin Crouch v knjigi The Strange Non-Death of Neoliberalism (2011) pojasnjuje, da je bil keynesianski sistem, ki je temeljil na rastoči javni porabi – in tej primernima problemoma rastočega javnega zadolževanja in inflacije, v zadnjih desetletjih nadomeščen s sistemom »zasebnega keynesianizma«: masivnega zadolževanja pripadnikov spodnjega srednjega in delavskega razreda. Množico teh kreditnih obveznosti so finančni strokovnjaki preprodajali na sekundarnih trgih, popolnoma po pravilih delovanja svobodnih trgov, po zakonitostih ponudbe, ki je pač ustrezala povpraševanju. Rezultati te tržno-racionalne dirke za dobički so bili iracionalni. Zlom je bil neizbežen. Reševanje tega rezultata delovanja osvobojenih finančnih trgov – gospodarske katastrofe, ki je presegla razsežnosti zloma iz prve polovice 20. stoletja, so potem nase začele prevzemati države oz. javni sektorji nacionalnih ekonomij. Reševanje krize z javnimi sredstvi je seveda neizogibno vsebovalo serijo novih javnih zadolževanj. S tem je bila ne le ponovljena, temveč praviloma bistveno presežena prej močno kritizirana ključna napaka keynesianizma, saj se je ta tokrat ponovila v groteskno pomnoženi obliki – v javnem zadolževanju epskih razsežnosti. Dodatni razliki sta bili še obvladana inflacija in bistveno manj obvladljiva stopnja brezposelnosti. V primerjavi s klasičnim keynesianizmom je torej tokrat vse potekalo preko zasebnega finančnega ovinka. Ta poskus popravka klasičnega keynesianizma z »zasebnim keynesianizmom« pa napak klasičnega keynesianizma ni odpravil, temveč povzdignil v katastrofo.

S svojim masivnim zadolževanjem ter ustvarjanjem bančne luknje je bila kriza v Sloveniji le lokalni dogodek, majhna vzporedna škoda velikih, nereguliranih, svobodnotržnih finančnih špekulacij.

Je ob vseh orisanih spremembah socialni dialog v Sloveniji še mogoč?

Prvič, v Sloveniji so sindikati, kljub osipu članstva in spremembam sindikalnega prizorišča, še zmeraj sorazmerno vplivne interesne organizacije. Vpeti so v sistem kolektivnih pogodb, ki (še zmeraj) vključuje skoraj vse

zaposlene in je vitalni segment regulacije trga dela in celotnega neokorporativnega institucionalnega aranžmaja.

Drugič, javni sektor je sorazmerno razvit, zaposleni v njem so dobro interesno organizirani, kar so nedvoumno potrdile tudi novejše uspešno izpeljane splošne stavke v tem sektorju. Ker je javni sektor izpostavljen velikemu pritisku, zaposleni v tem sektorju pa so tradicionalni podporniki socialnega tržnega gospodarstva, je njihova vključitev v socialni dialog o vprašanjih, ki neposredno zadevajo njihove interese, racionalno početje, saj je tveganje odprtrega konflikta z zaposlenimi v javnem sektorju povezano z izgubo legitimnosti celotne politične elite in verjetno resno politično nestabilnostjo.

Tretjič, sorazmerno nestabilne koalicijske vlade so načeloma nagnjene k socialnemu dialogu. V okoliščinah rastočega zunanjega pritiska je verjetnost, da bodo te vlade iskale notranjo podporo, precejšnja. Ker je nestabilnost koalicijskih vlad delno povezana s proporcionalnim volilnim sistemom, bi uvedba večinskega volilnega sistema verjetno vplivala na manjšo občutljivost slovenskih vlad na pritiske civilne družbe, pritisk zunanjih dejavnikov pa bi, ob nespremenjenih pogojih, ostal enak. Zaradi spremembe razmerja notranjih in zunanjih pritiskov bi ob tovrstni spremembi volilnega sistema pomembnost zunanjih dejavnikov dejansko naraščala.

Četrtič, paradoksalno, novi problemi, kot so proračunski primanjkljaj ter rast dolga in brezposelnosti, v pogojih sorazmerno močnih civilnodružbenih dejavnikov in nestabilnih vlad lahko spodbujajo socialni dialog.

Vse je drugače

Dejavniki, ki vplivajo na demontažo socialnega dialoga (in deregulacijo industrijskih odnosov), so številčnejši in v kontekstu nenavadnega neumiranja neoliberalizma potencialno zelo močni.

Prvič, osip sindikalnega članstva, ki se je sprožil sredi prejšnjega desetletja, v obdobju konjunkture in začetka velike privatizacijske dirke, je izjemno močan. Tudi v razvitih zahodnih demokracijah se sindikati soočajo z osipom članstva – splošnim trendom v razvitih družbah. To se je v razvitih demokracijah razpotegnilo na več desetletij, v Sloveniji pa se je odvilo v le nekaj letih. Ob soočanju s to spremembo je bila prva logična (strateška) reakcija sindikalnih vodstev obrat k članski bazi, k vsakdanjim interesom in zahtevam navadnih članov. Da so zahteve navadnih članov radikalne in praviloma vpete v posebnosti njihovih ožjih delovnih in sektorskih inte-

resov, ni nobena posebnost slovenske sindikalne baze. Zaradi tega tudi v Sloveniji pomeni zasuk k članstvu radikalizacijo in tudi fragmentacijo sindikalnih pogajalskih stališč oz. oblikovanje stališč, ki so z vidika oblikovanja soglasnih politik za druge akterje manj sprejemljiva.

Drugič, na delodajalski strani so se dogajali podobni procesi, le stališča so se radikalizirala v nasprotno smer. Sprememba statusa gospodarske zbornice leta 2006 in obrtne zbornice proti koncu lanskega leta sta povzročili boj za članstvo, ki bolj ali manj dosledno zagovarja radikalno zniževanje obremenitev (davkov), prožnost trga dela in komplementarne institucionalne spremembe. Vse te zahteve, ki jih interesne organizacije delodajalcev morajo upoštevati, so z vidika interesov, ki jih predstavljajo sindikati, močno zunaj območja, v katerem sta dialog in konsenz sploh še mogoča.

Tretjič, članstvo v delodajalskih organizacijah odločilno vpliva na učinke kolektivnih pogajanj, saj se z osipom članstva tudi zmanjšuje pokritost zaposlene populacije s kolektivnimi pogodbami. S tem krčenjem se zožuje doseg omrežja, ki je infrastruktura razvitega socialnega dialoga.

Četrтиč, šibke, nestabilne vlade, izpostavljenе pritiskom osvobojenih finančnih trgov, se soočajo z izjemno zoženim manevrskim prostorom. Znotraj novih koordinat tega prostora, eksternih zunanjih pritiskov na eni ter radikaliziranih stališč socialnih partnerjev na drugi strani, je doseganje konsenza izjemno težavno. Vlade se zato kljub tveganju radikalne izgube legitimnosti izogibajo dialogu z očitno vse bolj zahtevnimi socialni partnerji.

Petič, v teh okoliščinah postaja enostransko oblikovanje in izvajanje vladnih politik, ki je neskladno s proceduro socialnega dialoga, ključni mehanizem vpeljave evropskih politik. S tem tako vlade kot evropske politike izgubljajo pri legitimnosti in implicirajo politično krizo – tako pasivizacijo kot (tej ustrezne) nepričakovane oblike mobilizacije volilnega telesa.

Šestič, orisana razmerja le še povečujejo nesoglasja in rastoče nezaupanje med socialnimi partnerji. V teh okoliščinah je bilo sprejetje fiskalnega pravila in prepoved referendumov zaradi vpeljave EU-politik, o katerih ni notranjega konsenza, sicer logična, soglasno sprejeta poteza celotne politične elite. Problem je, da ta logična poteza ni ravno prispevala k ohranitvi zaupanja v družbi, je pa močno preoblikovala ključne kazalnike socialnega dialoga. Ker je spremenila razmerja sil v družbi, je tako zamajala utečene standarde konsenzualnega odločanja, s soglasjem socialnih partnerjev uravnavano slovensko demokracijo.

Sklep

Neokorporativizem – sistematična vključitev velikih interesnih skupin v oblikovanje javnih politik, ki je v Sloveniji v 90. letih še deloval kot organizacijska oblika reprodukcije socialne države in socialno tržnega gospodarstva, se je v preteklem desetletju očitno soočil s krizo oz. močnimi procesi notranje demontaže in dezorganizacije. In kateri so ključni vzroki te spremembe?

Sistem neokorporativne regulacije, ki je bil v bistvu naravn na prilaganje standardom v Maastrichtski pogodbi, je vseboval notranje omejitve. Zagotavljal je soglasje o sistematičnem omejevanju rasti plač in tudi začasno soglasje o reorganizacijah na mikroravni, ki so povzročale stopnjevanje delovnih obremenitev zaposlenih. Ta sistem je srednjeročno močno vplival na ohranjanje konkurenčnosti nacionalne ekonomije, po dobrem desetletju pa je začel kazati znake notranjega samoizčrpavanja.

Tovrstna izčrpanost sistema se je prekrila z vključitvijo v EU in območje evra. Fiksiranje tečaja nacionalne valute je vsebovalo samodejno, naglo dodatno stopnjevanje konkurenčnih pritiskov na slovensko gospodarstvo, posebej na njegov izvozni sektor. Ta pritisk se je kombiniral z masivnim zadolževanjem slovenskih podjetij in drugim valom privatizacije.

Izbruh krize je še dodatno zamajal dejavnike, ki so v Sloveniji tradicionalno omogočali socialni dialog in temu primerno soglasno oblikovanje javnih politik. Ob sprožanju krize in poskusih njenega obvladovanja so se v Sloveniji dejansko vse bolj uveljavljali dejavniki in procesi, ki so dialog blokirali, spodnašali in ga nadomeščali s procedurami enostranske vpeljave protikriznih ukrepov. Ta problem ni slovenski, temveč evropski in globalni. Temeljna težava je v ključnih značilnostih reševanja ekonomske in finančne krize, nenavadnem neumiranju neoliberalizma. Kar zadeva Slovenijo, je zdaj pozornost endogenih in eksternih oblikovalcev politik usmerjena na reševanje problema bančne luknje. Reševanje tega problema samodejno poglablja fiskalno krizo države. Reševanje fiskalne krize države ima več klasičnih razsežnosti: bolj ali manj brutalno omejevanje stroškov javnega sektorja – zlasti mase plač; iskanje novih (davčnih) virov in privatizacijo podjetij v večinski lasti države.

Vse naštete razsežnosti reševanja fiskalne krize so zelo konfliktne. Iskanje novih virov ima omejen doseg. Omejevanje stroškov javnega sektorja po navadi implicira njegovo marketizacijo in privatizacijo oziroma njegovo demontažo. Odprodaja podjetij v večinski javni lasti je, kot nam kaže primer Madžarske, v bistvu le začasna rešitev.

Ali je znotraj tega splošnega procesa nenavadnega neumiranja neoliberalizma ohranjanje socialnega dialoga sploh še smiselno in še mogoče?

Z vidika ohranjanja socialne države in socialno tržnega gospodarstva je ohranjanje socialnega dialoga smiselno početje, saj je prav socialni dialog vitalna organizacijska oblika reprodukcije socialno tržnega gospodarstva.

Evropska unija se socialnemu dialogu dejansko nikoli ni odrekla. V preteklih desetletjih je bil ta dialog v Evropi sicer preveden v sredstvo evrointegracij in oblikovanja enotnega evropskega trga. Predmet socialnega dialoga je evropski socialni model, ne pa le njegovo prilagajanje, in znotraj tega še posebej ne prilagajanje nacionalnih socialnih politik zahtevam evropskega trga. Videti je namreč, da so bila prav tovrstna dosedanja prilagajanja izjemno močan dejavnik poglabljanja evropskih socialnih in političnih kriz ter aktualnih evropskih razvojnih blokad.

To je miljé, v katerem delujejo akterji socialnega dialoga v Sloveniji. Od njihove konceptualne, organizacijske in mobilizacijske zmogljivosti je odvisno, ali bo socialni dialog o preurejanju javnega sektorja v Sloveniji, ki bi se izognil pastem preteklega konkurenčnega korporativizma in ne bi legitimiral erozije javnega sektorja, ampak prispeval k njegovi kakovostni prenovi, sploh še mogoč.

Franček Kavčič

Ekonomsko-socialni svet 2004–2013

Prvo desetletje

Ekonomsko-socialni svet (ESS) je bil ustanovljen leta 1994. Idejo o njegovi ustanovitvi in vlogi je ekonomist **Velimir Bole** objavil že tri leta prej. Po njegovi zamisli bi bil temeljni cilj novega tripartitnega telesa sprejetje stabilizacijskega programa ob še sprejemljivih socialnih razmerah. Bole je tudi zapisal, da naj bi se delodajalci, sindikati in vlada dogovorili o le tolikšnem poviševanju življenjskih stroškov, da to sindikatov ne bi sililo k stavkam in drugim oblikam pritiskov.

Prvi obris dogovora o temeljih zagotavljanja socialne varnosti je ministrstvo za delo pripravilo že pred koncem istega leta, izhodišča za prvi socialni sporazum pa je vlada pripravila naslednje leto. Čeprav so imeli zlasti sindikati o vladnih predlogih dokaj različno mnenje, so pogajanja stekla in separat o plačni politiki so partnerji precej hitro tudi spravili pod streho. Delodajalsko zahtevo o možnosti znižanja plač v podjetjih, ki bi jih kriza zelo prizadela, so sindikalisti dopustili le ob svojem soglasju. Sindikalisti so podpis tega dogovora pogojevali s takojšnjo ustanovitvijo ekonomsko-socialnega sveta, na kar so partnerji pristali. Ta dogovor so za premierjem **Janezom Drnovškom** podpisali **Miran Goslar** (Združenje delodajalcev Slovenije – ZDS), **Dagmar Šuster** (Gospodarska zbornica Slovenije – GZS), **Miha Grah** (Obrtna zbornica Slovenije – OZS), **France Tomšič** (Konfederacija novih sindikatov Slovenije – Neodvisnost – KNSS) in

Dušan Semolič (Zveza svobodnih sindikatov Slovenije – ZSSS). Vodji Konfederacije sindikatov Slovenije Pergam – KSS Pergam) in Konfederacije sindikatov 90 Slovenije – KS 90) dogovora nista podpisala.

Pristojni organi vlade so v prvo sestavo ESS imenovali: ministrico za delo, družino in socialne zadeve **Jožico Puhar** in ministra **Davorina Kračuna**, državno sekretarko na finančnem ministrstvu **Milojko Kolar** in sestovalca UMAR-ja **Igorja Klinarja**. Sindikati so za to vlogo izbrali **Dušana Semoliča, Braneta Mišiča, Franceta Tomšiča, Borisa Mazalina in Dušana Rebolja**. Delodajalci pa so zaupanje izrazili **Miranu Goslarju, Damjanu Šusterju, Mihi Grahu, Božu Kuhamerču in Aljoši Žorgi**.

Prva pravila ESS, ki z manjšimi dopolnitvami veljajo še danes, so ob bojkotu KSS Pergama in KS 90 partnerji podpisali 26. septembra 1994.

Čeprav so se partnerji dogovorili, da bodo seje za javnost praviloma zaprte, so nanje večinoma vabili tudi novinarje. Seje so bile odprte tudi za vse organizacije socialnih partnerjev in predstavnike civilne družbe.

Ko so partnerji leta 1995 podpisali prvi socialni sporazum, je bilo podarjeno, da z njim ne želijo ogrožati konkurenčnosti gospodarstva in demotivirati delavcev, ampak ohraniti socialno in pravno državo. Poudarili so, da so se pred sklenitvijo sporazuma vsi čemu odpovedali. Partnerji so takrat napovedali tudi sprejetje zakona o minimalni plači.

V letu 1996 so se partnerji najprej sporazumeli o znižanju prispevkov za socialno zavarovanje s 44,7 na 42 odstotkov. Ker so delodajalci ovirali pogajanja o novem socialnem sporazumu, je ZSSS maja 1996 začela priprave na splošno opozorilno stavko. Na pogajanjih se je oblikoval predlog novega socialnega sporazuma, ki bi prispevke za socialno varnost omejil na 38 odstotkov. Hkrati s tem je vlada začela oblikovati zamisel o uvedbi davka na plačilno listo.

Po pogajanjih so partnerji maja 1996 podpisali nov socialni sporazum, KS 90 in KSS Pergam sta o njem podpisala le posebni izjavi.

Junija 1996 je tedanji minister za delo **Tone Rop** partnerje prvič seznanil s pripravami za pokojninsko reformo, govor je bil tudi o jamstvenem skladu.

Junija 1996 je GZS odpovedala splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo in priporočila združenjem, naj odpovedo še pogodbe za dejavnosti. Sindikati so to ocenili za ogrožanje socialnega miru, ZSSS in KSS Pergam sta napovedala splošno opozorilno stavko.

Po dolgotrajnih prerekanjih je bila nova splošna kolektivna pogodba podpisana junija 1997. Na njeni podlagi je bil sprejet tudi zakon o minimalni plači in usklajevanju plač.

V letu 1997 je bilo največ sej namenjenih pokojninski reformi, sindikati so ostro nasprotovali zlasti predlogu, da bi bila starostna upokojitev omogoča šele pri 65 letih (za ženske pri 63 letih). Prav ta formula je bila povod, da so sindikati (zlasti ZSSS) na ulice glavnega mesta marca 1998 pripeljali več kot 20.000 protestnikov. Ker vlada še vedno ni popustila zahtevam glede upokojitvene starosti, so februarja 1999 sindikati še enkrat protestirali pred državnim zborom.

Na splošno presenečenje je minister **Tone Rop** s sindikati in delodajalci 28. aprila 1999 podpisal dogovor o pokojninski reformi. V njem je med drugim pisalo, da ga poslanci v državnem zboru ne smejo spremnjati.

Na pogajanjih o novem zakonu o delovnih razmerjih (ZDR) je bilo za delodajalce sporno zlasti vstevanje odmora za malico v delovni čas. Kljub temu so oktobra 2001 partnerji podpisali dogovor o novem ZDR. Rečeno je bilo, da nova ureditev omogoča ravnovesje med ekonomskimi in socialnimi vidiki dela. Za državni zbor je bil to drugi zakon, sprejet in spisan na podlagi dogovora socialnih partnerjev.

Leta 2002 so socialni partnerji podpisali še socialni sporazum za obdobje 2002–2004. Ob podpisu je bilo slišati retorično vprašanje, kdaj bo konec potrošniške države.

(Povzeto po brošuri: Ekonomsko-socialni svet 1994–2004)

Leto 2004

To leto je bilo po številu sej med skromnimi, saj so se partnerji sestali le šestkrat. Do tega je najbrž prišlo zaradi iztekanja mandata vlade, ki jo je vodil Tone Rop, in priprav na volitve, ki so se iztekle v spremembo vladajoče koalicije. Do marca je bil predsednik ESS Boris Mazalin (predsednik Konfederacije sindikatov 90 Slovenije), za njim pa minister za delo, družino in socialne zadeve Vlado Dimovski.

Partnerji so na 123. seji 3. marca na zahtevo delodajalcev obravnavali uresničevanje socialnega sporazuma. Povod za obravnavo je bila stavkovna zahteva enega od sindikatov iz družine ZSSS za dvig bruto plač za 15.000 tolarjev (69 evrov), postavljena zaradi nepripravljenosti delodajalske strani za pogajanja. Delodajalci so menili, da socialni sporazum za obdobje 2003–2005 še velja. Razprava se je končala z dogоворom, naj se pogajanja v dejavnostih nadaljujejo, vendar le v okvirih še veljavnega socialnega sporazuma.

Na 125. seji 30. junija so partnerji ugotovili, da je predlog zavarovalnice Vzajemna o dvigu premije za starejše od 65 let neskladen s socialnim spo-

razumom in enakostjo zavarovancev, ki jo zagotavlja zakonodaja. Podprli so idejo o pripravi zakona o izravnalnih shemah.

Na 126. seji 21. julija je predsednik vlade predstavil Strategijo razvoja Slovenije, ki naj bi omogočala petodstotno rast gospodarstva. Strategija je socialno partnerstvo obravnavala kot temelj razvojne koalicije. Nacionalni program socialnega vključevanja bi omogočil zmanjšanje razlik v plačah, delavci naj bi bili upravičeni tudi do dela dobička, je še pisalo v koalicijском dokumentu.

Ob obravnavi nacionalnega programa zaposlovanja na 127. seji 22. septembra so partnerji podprli zlasti ukrepe za spodbujanje zaposlovanja starejših oseb, ki so delo izgubile v stečajih. Ob obravnavi uresničevanja socialnega sporazuma na področju zdravstva pa je bila podprta pobuda za prenos dopolnilnega zavarovanja v obvezno, kar naj bi vgradili v novo zdravstveno zakonodajo.

Deseto obletnico ustanovitve ESS so partnerji proslavili v Kristalni dvorani vladne palače v Ljubljani. Nagovoril jih je minister za delo Vlado Dimovski.

Besedilo je pripravljeno na podlagi skoraj 1800 strani gosto tipkanih zapisnikov avtoric: Danice Cvetko, Marcele Cokan, Patricije Šlebinger, Andreje Rajh in Natalije Berlec.

mag. Dušan Semolič, predsednik

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

Dvajset let delovanja ESS je dvajset let dialoga, pogajanj, izmenjave mnenj in dogоворов med predstavniki vlade, delodajalcev in sindikatov o vprašanjih v zvezi z gospodarsko in socialno politiko. Čeprav je šlo za državno raven, je dialog ESS močno zaznamoval tudi socialni dialog na panožni in podjetniški ravni.

V teh letih smo uspeli zgradili demokratični standard socialnega dialoga, ki ga nobena vlada ni mogla zanikati, standard z vzponi in padci. V tem dialogu so bile pogosto izrečene tudi robate besede, vendar je to za čas, ki je za nami in ki ga živimo danes, pravzaprav normalno.

Delo sindikatov v ESS so zaznamovala prizadevanja za ustvarjanje pogojev za dostojno delo, varno in dostojno zaposlitve in učinkovitejšo socialno zaščito. Žal sindikati pri tem nismo bili vedno uspešni. Marsikaj ni bilo odvisno le od nas. Kljub temu ni mogoče spregledati, da smo z našim delom vseeno uspeli marsikaj izboljšati v prid delavk in delavcev. Spomnimo se sprememb delovnopravne zakonodaje, zakonodaje, ki ureja pokojninsko in invalidsko področje, varstvo pri delu, pravice brezposelnih in še kaj.

ESS ostaja fenomen. Delovanje ESS ni urejeno z zakonom, tudi ne z ustavo, pa vendar je delovanje ESS za našo družbo več kakor potrebno, koristno. Vlade so se menjavale – nihče, prav nihče pa ni mogel zanikati vloge ESS. Tako bo zagotovo tudi v prihodnje. To je pomembna dediščina številnih članov ESS, ki so soustvarjali zgodovino ESS.

mag. Samo Hribar Milič, predsednik

Gospodarska zbornica Slovenije

Socialni dialog je eden od temeljev demokratične družbe, ki se je v Sloveniji že dobro ukoreninil. Zasluge pri tem ima tudi delovanje Ekonomsko-socialnega sveta, katerega članica je tudi Gospodarska zbornica Slovenije, največja neodvisna prostovoljna organizacija gospodarstva. V vseh 163 letih svojega obstoja se trudimo, da bi v čim večji meri uveljavljali interes poslovnih subjektov in zadnjih 20 let je Ekonomsko-socialni svet (ESS) tisti organ, kjer imamo kot socialni partner veliko možnosti za to.

V zadnjem desetletju delovanja ESS smo doživeli trenutke velike radosti, saj je Slovenija 2004 postala polnopravna članica Evropske unije, in seveda tudi težke trenutke, ki so posledica hude gospodarske krize, ki še vedno traja. V letih, ko smo doživljali gospodarski razcvet, sprejeli evro za svojo novo valuto, imeli veliko zaposljivost in socialno blaginjo, smo partnerji dokaj hitro našli skupni jezik. Seveda se je položaj po letu 2008 bistveno spremenil. Že šesto leto zapored

gospodarstvo posluje v zaostrenih razmerah in tudi usklajevanje raznolikih interesov je vse težje.

V takšnih razmerah je bil tudi socialni dialog že večkrat na hudi preizkušnji in po našem mnenju izpita ni opravil. Iz leta v leto se bremena gospodarstva povečujejo in se zaostrujejo pogoji poslovanja. Velika interesna nasprotja socialnih partnerjev so eden od razlogov, da doslej še nismo našli izhoda iz krize, ki bi nam omogočil vnovično gospodarsko rast, ki bi bila zagotovilo za večje zadovoljstvo in socialno varnost vseh.

Stopnja zaupanja se je v zadnjih letih zelo zmanjšala, tudi v delovanje socialnih partnerjev. Razumevanje medsebojne odvisnosti, prepoznavanje skupnih interesov in večje spoštovanje bi lahko prinesli hitrejše in boljše ukrepanje za izhod iz krize in ugodnejše rezultate za Slovenijo. Tudi za nas, predstavnike interesov delodajalcev, so znanje, poštenost in pravičnost ter zadovoljstvo zaposlenih temelj za uspešno poslovno politiko in poslovne odnose. To se neštetokrat kaže prav pri uspešnem socialnem dialogu v posameznih podjetjih, ki kljub težkim razmeram še vedno dobro poslujejo. Seveda pa je ekonomski položaj gospodarskih subjektov različen in to dejstvo je treba upoštevati. Spodbudno poslovno okolje, boljši pogoji poslovanja, zmanjševanje birokratskih ovir in davčne razbremenitve bi morali biti cilji nas vseh, še posebej pa socialnih partnerjev in ne nazadnje moramo socialni partnerji razmišljati tudi v dobro prihodnjih rodov.

Želimo si, da bi kljub neprijaznim razmeram v tristranskem sporazumevanju našli dovolj razuma in poguma, da bi vsaj v letošnjem letu naredili nekaj ključnih korakov naprej, ki bi omogočili boljši jutri nas vseh.

Leto 2005

Čeprav je bilo kar osem sej, premika k uspešnemu usklajevanju mnenj ni bilo. Največja nasprotovanja so bila ob predlogih sprememb upravljanja socialnih blagajn in spreminjanju predpisov o socialno-varstvenih prejemkih. Sindikati so se na okope postavili zlasti ob predlogu uvedbe enotne davčne stopnje. Do aprila je ESS predsedoval minister za delo Janez Drobnič, nasledil ga je prvi mož GZS Jožko Čuk.

Po štirimesečnem premoru so se partnerji prvič srečali na 128. seji 14. januarja, ko je novi premier **Janez Janša** v pozdravnem nagovoru zagotovil, da bodo nadaljevali in krepili socialni dialog. Enotni so bili, da je treba sprejeti nov socialni sporazum in dogovor o plačni politiki, sestavni del prvega naj bi bil tudi nov sistem vrednot. Soglašali so tudi z nadaljevanjem pogajanj o zakonu o kolektivnih pogodbah, ki je zastal v parlamentarni proceduri.

Veliko razprave je bilo o uredbi o višini povračil stroškov, ki se ne vstevajo v davčno osnovo, ker jo je vlada v časovni stiski zaradi dohodnine

sprejela brez posvetovanja v ESS. Ob tem so sindikalisti opozorili zlasti na prevelike razlike pri višini regresa za prehrano med delom. Spremenjeno uredbo so sprejeli že na seji 1. aprila.

Na 130. seji 4. marca so partnerji podprli sprejetje zakona o delu in zaposlovanju tujcev in tudi omejitve izdajanja delovnih dovoljenj. Kritični pa so bili do direktive o storitvah na notranjem trgu, saj bi v Sloveniji omogočila socialni damping.

Na 131. seji 1. aprila so na predlog ZSSS obravnavali poklicne bolezni. Predlagatelji so opozarjali na kar 20.000 nepriznanih poklicnih obolenj in menili, da je o njih treba sprejeti poseben pravilnik.

O spremembah novega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1), ki bi na novo uredil usklajevanje pokojnin in regresa, upravljanje zavoda, vdovske pokojnine ..., partnerji niso našli skupnega jezika. O tem zakonskem aktu mnenj niso poenotili niti na naslednji seji 27. maja, saj ga je vlada medtem poslala v državni zbor. Za predsednika ZSSS **Dušana Semoliča** je bila najbolj sporna sprememba upravljanja pokojninskega zavoda, namesto skupščine in upravnega odbora je bil predlagan le svet. Minister **Janez Drobnič** je ravnanje vlade pojasnjeval z besedami, »da noben socialni partner, tudi poslanci, v dialogu ne more uveljaviti vseh svojih zahtev«, s čimer se partnerji niso strinjali. So pa enotno podprli predlog izravnalnih shem za dopolnilno zdravstveno zavarovanje.

Na 134. seji 17. junija sta pri sprejemanju dnevnega reda sindikalna in delodajalska stran zahtevali in dosegli umik obravnave predloga zakona o kolektivnih pogodbah, predloga sprememb zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in predloga sprememb zakona o socialnem varstvu, ker teh predlogov vlada ni uskladila s socialnimi partnerji. Po razpravi so partnerji v nadaljnje usklajevanje poslali še nov zakon o odpravljanju posledic dela z azbestom, ki so ga pripravili na GZS. Podprli so tudi predlog sprememb in dopolnitev zakona o delu in zaposlovanju tujcev.

Na 135. seji 27. junija ob obravnavi predloga sprememb zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti je bilo najbolj sporno vprašanje upravljanja zavoda za zaposlovanje, socialni partnerji so menili, da mora vsak od partnerjev imeti tretjino mest v svetu zavoda. Partnerji so načelno podprli tudi predlog zakona o socialnem varstvu. Ker so bila mnenja o zakonu o zdravstvenem zavarovanju in varstvu dokaj deljena, se je ESS zavzel za nadaljnje usklajevanje.

Na 136. seji 16. septembra so partnerji brez razprave enotno podprli evropsko konvencijo o spodbujanju kolektivnih pogajanj. Pobuda ZSSS za

sklenitev kolektivne pogodbe za obvladovanje z delom povezanega stresa je pri delodajalcih naletela na nasprotovanje, saj so ob priznavanju problemov menili, da tega ne gre urejati s kolektivno pogodbo.

Zelo polemična je bila 137. seja 14. oktobra, na kateri je vlada predstavila predlog konceptov reform za povečanje konkurenčnosti gospodarstva. V njenem imenu je partnerje nagovoril premier **Janez Janša**, za njim pa še ministra **Jože P. Damijan** in **Janez Šusteršič**. Čeprav je prvi minister poduaril, da so ukrepi za dvig konkurenčnosti uravnoteženi s spremembami na socialnem področju, je sindikalna stran dokaj enotno menila drugače. Sindikalisti so nasprotovali zlasti uvedbi enotne davčne stopnje, izenačitvi pogojev za upokojevanje med moškimi in ženskami, le eni stopnji DDV, zamrznitvi plač ... Reformnim predlogom so bili delodajalci kar naklonjeni, saj so ocenjevali, da bi izboljšali položaj gospodarstva. Za sindikate je bilo zelo sporno, da je predlog pripravil odbor za reforme pri vladni, v katerem ni bilo prostora ne za delodajalce ne za sindikaliste. **Boris Mazalin** (KS 90) je ob tem vprašal, ali gre vladi res za iskanje soglasja s socialnimi partnerji ali le za obliko pritiska nanje.

Konec februarja 2005 je predsednik vlade Janez Janša skupaj z ministri partnerjem predstavil paket reformnih ukrepov.

Na 138. seji 4. novembra je predsednik Evropskega ekonomsko-socijalnega odbora **Roger Briesch** predstavil Lizbonsko strategijo, o kateri ni bilo velike polemike. So pa socialni partnerji znova zavrnili predlog zakona o kolektivnih pogodbah, saj med njimi ni bil usklajen.

Na 139. seji 2. decembra so partnerji obravnavali predlog zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropskih delniških družb in predlog resolucije o izvajanju Lizbonske strategije. Za slednjo, ki jo je vlada pripravila sama, so člani ESS predlagali, naj jo tvorci dopolnijo z njihovimi predlogi.

Na zadnji seji v letu 2005 16. decembra so partnerji obravnavali izhodišča za socialni sporazum. Za **Dušana Rebolja** (KSS Pergam) so bili največji problem predlogi sprememb davčne politike. Sindikalisti so menili, da predlog uvedbe enotne davčne stopnje blokira vse druge, tudi povsem sprejemljive predloge. ESS je razpravo zaključil s pozivom za oblikovanje generalne pogajalske skupine in delovnih skupin za posamezna vprašanja.

dr. Janez Posedi, predsednik

Konfederacija sindikatov Slovenije PERGAM

Ob 20. obletnici delovanja Ekonomsko-socialnega sveta želimo v Konfederaciji sindikatov Slovenije PERGAM svoj pogled usmeriti predvsem v prihodnost. To ne pomeni, da si ne želimo kritične refleksije pretekle vloge Ekonomsko-socialnega sveta, ampak da nas zanima predvsem prihodnost. Okoliščine, v katerih se je znašla slovenska družba po letu 2009, nas silijo v odločitve, katerih glavni cilj je sanacija škode, ki je posledica preteklih praks, ki niso bile vse slabe. Ob reševanju nastalih razmer pa po naši oceni zmanjkuje volje in časa za neobremenjen pogovor o prihodnosti.

Zato si želimo v jutrišnjem socialnem dialogu začrtati tako pot, po kateri bomo prišli do družbe, kjer bo vsak njen posameznik čutil, da ima svojo vlogo, svoj posmen, svoje dolžnosti in svoje pravice. Ta pot naj temelji na spoštovanju posameznika in solidarnosti. Izjemnega pomena za stabilno delovanje družbe in države je učinkovita in zmogljivostim družbe prilagojena uporaba javnih sredstev. Zato naj naš jutri temelji na razvojno usmerjenem gospodarstvu. Dejavnosti in projekti, v katerih lahko javne finance uresničijo razvojno vlogo, je treba opredeliti v dialogu. Gospodarska politika naj zlasti s fiskalnimi, investicijskimi in drugimi ukrepi zagotavlja čim boljše pogoje za razvoj gospodarstva. Z ukrepi ekonomske politike je treba omogočiti odpiranje novih tehnološko sodobnih in okoljsko

sprejemljivih delovnih mest s čim večjo zaščito delavčeve varnosti in zdravja pri delu. Prav tako je treba zagotoviti sredstva za prestrukturiranje podjetij v težavah, vključno s prekvalifikacijami in dokvalifikacijami zaposlenih, s ciljem ohraniti obstoječa delovna mesta in odpirati nova, kvalitetnejša delovna mesta. Posebno pozornost je treba posvetiti zelenim tehnologijam, sonaravnemu kmetovanju in gospodarjenju z naravnimi viri do popolne samopreskrbe z živili in racionalne rabe obnovljivih virov. Naša razvojna strategija mora biti tako, da bo zagotovila uspešno zmanjševanje posledic socialnega tveganja zaradi globalizacije. Treba je ustvariti pogoje za povečanje inovacijske sposobnosti gospodarskih subjektov. V ta namen je treba vzpostaviti učinkovite mehanizme za spodbujanje sodelovanja med gospodarstvom, inovatorji in raziskovalno-razvojnimi inštitucijami. Ekonomsko-socialni svet je pravo mesto za dogovor o skupnih ciljih in ukrepih ter njihovem izvajjanju, ki so pot, po kateri bomo do teh ciljev prišli.

Jože Smole, generalni sekretar

Združenje delodajalcev Slovenije

20. obletnica delovanja Ekonomsko-socialnega sveta povpada z 20. obletnico delovanja Združenja delodajalcev Slovenije, na kar smo še posebej ponosni, saj je bilo Združenje eno izmed nosilcev aktivnosti za ustanovitev ESS. Za Združenje delodajalcev Slovenije predstavlja Ekonomsko-socialni svet temeljni in osrednji organ tripartitnega dialoga med delodajalci, sindikati in vlado, kjer imamo možnost soustvarjati ekonomske politike in neposredno vplivati na oblikovanje konkretno zakonodaje. Dejstvo, da je Ekonomsko-socialni svet svojo vlogo in moč ohranil skozi dve desetletji na prostovoljni osnovi – deluje namreč na podlagi pravil, dogovorjenih med socialnimi partnerji in vlado, in ni ustanovljen z zakonom – kaže na visoko raven in tradicijo socialnega dialoga v Sloveniji. Mnenja in odločitve Ekonomsko-socialnega sveta so ves čas tudi spoštovana pri odločitvah v parlamentu.

Združenje delodajalcev Slovenije je Ekonomsko-socialnemu svetu predsedovalo od aprila 2011 do oktobra 2012, ravno po obdobju, ko je tripartitni dialog v okviru ESS za nekaj časa obstal. Med predsedovanjem smo delo ESS intenzivirali in v tem času izpogajali in 3. aprila 2012 tudi podpisali enega izmed najpomembnejših dokumentov v tem obdobju Izhodišča za socialni sporazum 2012–2016 kot podlago reformam (trg dela, pokojnine), ki so sledile. S tem namenom smo na pobudo Vlade RS in sindikalnih partnerjev tudi izjemoma podaljšali mandat predsedovanja z enega leta na leto in pol.

Kot predsedujoči ESS smo gostili tudi takratnega predsednika Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, g. Staffana Nilssona, ki smo ga podrobneje seznavili z razmerami v Sloveniji in delovanjem Ekonomsko-socialnega sveta.

Prepričan sem, da je dvajset let delovanja Ekonomsko-socialnega sveta brez zakona, s prostovoljnimi dogovorom socialnih partnerjev, dovolj trden temelj, da še naprej ostane mesto usklajevanja in sooblikovanja ekonomskega politik in prihodnosti Slovenije. Prepričan sem, da je socialni dialog dialog prihodnosti.

Leto 2006

Na kar 15 sejah je ESS največkrat obravnaval priprave za sklenitev novega socialnega sporazuma. Veliko ur je šlo za usklajevanje sprememb delovne in socialne zakonodaje, ki jih je pripravljala vlada Janeza Janše. Zelo pogosto so obravnavali delo Ekonomsko-socialnega sveta, saj se je partnerstvo resno krhalo. Do aprila je predsedniško funkcijo opravljal minister za delo, družino in socialne zadeve Janez Drobnič, za njim pa Dušan Semolič (predsednik ZSSS), Drago Lombar (predsednik KNSS) in Dušan Rebolj (predsednik KSS Pergama).

Na prvi seji v tem letu 13. februarja so partnerji podprli predlog kvote delovnih dovoljenj za tujce, pri čemer so se predstavniki obrtne zbornice zavzeli za povečanje števila dovoljenj za šoferje, ker da med Slovenci za ta poklic ni dovolj zanimanja.

Na naslednji seji 24. februarja je bilo največ polemike o dolžnosti organizatorja stavke, da to inšpekciji za delo tudi prijavi, kar naj bi uzakonili z novim zakonom o evidencah dela in socialnega varstva. V razpravi so člani ESS enotno menili, da je stavko dolžna prijaviti sindikalna organizacija, ne pa njen posamezni član ali funkcionar.

Ko so partnerji obravnavali predlog zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, se je sindikalna stran zavzela za uzakonitev črne liste delodajalcev, ki kršijo pravice delavcev, saj brezposelnici nočejo sprejeti dela pri njih. Po razpravi je neusklašen ostal tudi člen o sestavi organov upravljanja zavoda za zaposlovanje.

V razpravi o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju na 143. seji 3. marca so sindikati in tudi delodajalci ugovarjali prehitremu postopku in ugotavljali, da niso imeli dovolj časa za preučitev predlaganih sprememb. Predlog sprememb ni bil usklajen niti na naslednji seji, ker pa je vlada umaknila najbolj sporne točke, je ESS predlog zakona podprt.

Partnerji niso uskladili stališč o predlogu Koordinacije sindikatov javnega sektorja za zamrznitev podeljevanja koncesij zdravnikom. Predlaga-

telji so to utemeljevali s tem, da država ni sprejela nacionalnega programa zdravstvenega varstva in mreže izvajalcev zdravstvenih storitev. Oboje je minister za zdravje **Andrej Bručan** sicer obljudil in dodal, da je mešani sistem problematičen in da je anomalije nujno treba odpraviti. Delodajalci pa so ob tem poudarjali, da verjamejo v zasebno pobudo.

Pri obravnavi predloga vzajemnih ukrepov pri gibanju delavcev v EU na 144. seji 21. aprila so tako sindikalisti kot delodajalci menili, da gre za politično vprašanje, o katerem se mora odločiti zlasti vlada.

Veliko gneva sindikatov in tudi delodajalcev je na 145. seji 10. maja požel predlog tez za nov zakon o delovnih razmerjih (ZDR), ki ga je minister **Janez Drobnic** utemeljeval z vpeljavo direktiv EU. Minister je takrat izjavil, da so sindikati, delodajalci in vlada na isti strani. **Boris Mazalin** (KS 90) je dejal, da ne gre za predlog tez, ampak spremembe zakona, ki da jih je pripravil minister, ki se ni želel pogajati o socialnem sporazumu (saj je vodenje poganjanj prepustil **Dušanu Krajniku**, pomočniku generalnega sekretarja Obrtne zbornice Slovenije, op. F. K.). Menil je tudi, da ZDR ni zakon, ki bi ščitil delodajalce, ampak šibkejšo stran, torej delavce. **Jože Smole** (GZS) pa je tezam očital, da ne vsebujejo dovolj prožnosti pri urejanju delovnih razmerij.

Na 146. seji 30. junija so razpravljavci vlado opozorili na vsebino listine z naslovom Partnerstvo za razvoj, kjer je zapisano, da se morajo v oblikovanje predlogov zakonov vključiti tudi socialni partnerji.

Na 148. in 149. seji je bila polemika o usklajevanju minimalne plače, vendar partnerji skupnega stališča niso sprejeli. Na naslednji seji so sindikalisti protestirali, ker vlada v državnem zboru ni uveljavila dogovorjenega amandmaja, po katerem mora minimalno plačo obravnavati ESS. Po mnenju sindikalistov je bilo to dejanje napad na socialno partnerstvo, minister **Drobnic** pa je menil, da od vlade in državnega zbora nihče ne more zahetevati, naj sprejmejo njegov predlog, »**saj gre sicer za suspenz temeljev parlamentarne demokracije.**« Govor je bil tudi o davčni reformi, iz katere je vlada po besedah ministra **Andreja Bajuka** izločila uvedbo enotne davčne stopnje.

Zapletlo se je pri obravnavi odpravnin presežnih delavcev Tovarne sladkorja Ormož. Sindikalisti so opozarjali, da zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ni skladen z ZDR, ker odpuščenim ne omogoča, da bi poleg izpogajanih odpravnin (ena plača za eno leto dela) prejemali tudi nadomestilo za brezposelne.

Na 151. seji 29. septembra se je pri obravnavi predloga zakona o usklajevanju socialnih transferjev posameznikom in gospodinjstvom razvila močna polemika. Po besedah ministra **Drobniča** je vlada želeta z zakonom odpraviti neenotnosti in nepreglednosti, transferje pa naj bi uskladili le januarja. Sindikalna stran je predlogu očitala, da gre le za varčevanje pri ljudeh, ki jim gre najslabše. Zelo ostro je nasprotovala zlasti predlogu glede boleznin, saj bi država s tem posegla v avtonomijo zdravstvene blagajne. Predlog pa je dobil več podpore pri delodajalcih. **Samo Hribar Milič** (ZDS) je menil, da sindikati po nepotrebnem ustvarjajo konfliktno ozračje. Kar precej razpravljavcev je še menilo, da bi se bilo o predlogu lažje pogovarjati, če bi pred tem sprejeli nov socialni sporazum. Poskusi oblikovanja enotnega mnenja socialnih partnerjev niso bili uspešni niti na naslednji seji 23. oktobra, saj posebna strokovna skupina med sejama ni začela delati. Sindikalisti so ministru **Drobniču** ob tem še očitali, da je predlog zakona že v takšni fazi, da je vanj mogoče posegati le z amandmaji. Ta se je odzval s trditvijo, da je v njegovem mandatu ESS obravnaval 26 zadev, le o dveh pa partnerji mnenj niso povsem poenotili.

Usklajevanje tega zakona ni bilo uspešno niti na naslednji seji 27. oktobra. Minister **Drobnič** je predlagal kompromis – usklajevanje boleznin s plačami enkrat letno –, vendar sindikatov ni prepričal. Iz tega neuspeha je zrastel sklep o posebni seji ESS, posvečeni socialnemu dialogu.

Na 154. seji 8. decembra so partnerji obravnavali predlog uredbe o neobdavčenih stroških v zvezi z delom, ki jo je pripravila vladna stran, zneski so bili prvič zapisani v evrih. Večjih nesoglasij ni bilo, uredbo so uskladili na naslednji seji.

Na dnevnem redu te seje je bila tudi sprememba pravil ESS, ki so jo predlagale nove sindikalne in delodajalske organizacije. Čeprav so nekateri menili, da bi to problematiko lahko uredili s posebnim zakonom, je prevladalo mnenje **Borisa Mazalina** (KS 90), da se o sestavi ESS lahko partnerji sami dogovorijo.

Na 155. seji 15. decembra so se člani ESS strinjali s predlogom kvote za delovna dovoljenja tujcev. Strinjali so se tudi s tem, da za zaposlovanje Romunov in Bolgarov pri nas ni treba uvesti prehodnega obdobja. Prvič pa je bilo v razpravi izrečeno kritično mnenje o delu agencij za posredovanje delavcev.

Boris Mazalin, častni predsednik

Konfederacija sindikatov 90 Slovenije

Socialno partnerstvo in socialni dialog ter tristransko dogovarjanje po dvajsetih letih lahko pokažejo pomembne dosežke. Številni dogovori med delodajalci, sindikati in vlado, pomembne usklajene spremembe predlaganih zakonov in ukrepov so dosegki, ki jih brez socialnega dialoga ne bi bilo. To je pomembno poudariti, da bi številne pomanjkljivosti ESS videli v luči nujnosti nadaljnega poglabljanja temeljnih odnosov v tristranskem dialogu. Nekaj uspehov ne more zakriti dejstva, da si posamezne strani ESS »dialog«, »ekonomsko«, »razvojno«, »prožno«, »varno«, »socialno«, »partnerstvo« ter posamezne vloge udeležencev pogosto destruktivno različno razlagamo. To z vidika več kakor dvajsetletne tranzicije pomeni, da je imel ESS določen vpliv na potek dogodkov v razmerju med delodajalci in sindikati, na ravnanje vlade in posredno tudi na odločitve državnega zbora. Vendar v ključnih razvojnih trenutkih ESS ni bil kos izvivom zahtevnih razmer. Glavni razlog za to je v pomanjkanju politične, gospodarske in socialne vizije Slovenije.

ESS je nedvomno pomembno prispeval k oblikovanju politične kulture. V tem pogledu še ni rekel zadnje besede, vendar bo moral najti skupne konkretnе odgovore na prej zastavljena vprašanja. Samo tako bo lahko tvorno prispeval k izhodu iz sedanjih socialnih, ekonomskih in razvojnih zastrašujočih razmer.

Branko Meh, podpredsednik in predsednik upravnega odbora

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije

Za učinkovit socialni dialog so potrebne močne in neodvisne organizacije delodajalcev in delojemalcev. Prav v času finančne in gospodarske krize bi morala biti vloga delodajalskih organizacij ključnega pomena, predvsem pa upoštevani njihovi predlogi za vzpostavitev pogojev za ponovno rast gospodarstva.

Poleg tega je treba upoštevati dejstvo, da so interesi delodajalskih organizacij različni, saj zastopajo interes različnih članov. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije zastopa obrtnike, mikro in mala podjetja, ki imajo povsem drugačne potrebe in v poslovнем okolju delujejo drugače kakor srednja in velika podjetja. Zato opozarjam, da enakost malih in velikih podjetij pogosto pomeni neenakost malih. Na zakonodajnem področju pogrešamo upoštevanje načela »Pomisi najprej na male« iz akta za mala podjetja, ki ga je leta 2008 sprejela Evropska komisija Kljub temu upamo, da bo v okviru Ekonomsko-socialnega sveta glas malih bolj upoštevan, saj malo gospodarstvo zavzema 99 odstotkov celotnega gospodarstva v Sloveniji in zaposluje 230 tisoč ljudi.

Leto 2007

V tem letu se je ESS sestal le sedemkrat, kar je verjetno povezano z zamenjavo ministra za delo, družino in socialne zadeve, namesto Janeza Drobniča je to vlogo prevzela Marjeta Cotman. Oktobra je bil podpisani socialni sporazum za obdobje 2007–2009, ki odnosov med socialnimi partnerji ni dovolj umiril. Prvo polovico leta je ESS vodil Boris Mazalin (predsednik Konfederacije sindikatov 90 Slovenije), v drugem delu leta pa je predsedniško funkcijo opravljala Marjeta Cotman, ministrica za delo, družino in socialne zadeve.

Za obravnavo na 156. seji 30. januarja je minister **Andrej Bručan** po številnih usklajevanjih in pogajanjih pripravil nov zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. Ob predstavitvi sprememb je dejal, da ne gre za zmanjšanje pravic zavarovancev, ampak za večjo odgovornost ljudi za lastno zdravje. Poudaril je tudi, da bo proračun prevzel večje obveznosti za socialne kategorije.

Dušan Semolič (ZSSS) je pozdravil velik kompromis pri tem zakonu. Poudaril je pomembnost solidarnosti do tistih, ki se najtežje preživljajo. Pohvalil pa je tudi kompromis o bolezninah, čeprav je bil sporen za delodajalsko stran. **Franc Kokalj** (GZS) je ocenil, da nespremenjena ureditev bolezni obolelih ne bo spodbujala k hitrejši vrnitvi na delo. Za delodajalce je bila sporna tudi njihova premajhna udeležba v sestavi upravnega odbora zdravstvene blagajne ter uvedba prispevkov na avtorske in podjemne pogodbe, ki bi delodajalsko stran olajšali za 115 milijonov evrov. **Marjan Širaj** (GZS) je povedal, da v GZS novega zakona ne podpirajo, ker jim ne prinaša ugodnosti. Kljub nekaterim pripombam je ESS načelno podprt novi zakon, potek teh pogajanj naj bi bil zgled za pogajanja o drugih zakonih.

Razprava o tem zakonu se je seveda nadaljevala tudi na naslednji 157. seji 2. marca. Ker je minister **Bručan** v državni zbor poslal spremenjen predlog, so ga partnerji pozvali k spoštovanju dogovorjenega.

Nova ministrica **Marjeta Cotman** je predstavila predlog sprememb zakona o zaposlovanju tujcev. Sindikalna stran se je zavzemala zlasti za previdnost in tudi za zmanjšanje kvote tujcev s petih na tri odstotke aktivnega prebivalstva. Delodajalska stran pa je potožila, da ne morejo dobiti ne gradbenih in ne gostinskih delavcev. Obravnava se je končala z ugotovitvijo, da je predlog zakona dobra podlaga za kompromis, ki ga bodo partnerji uskladili tudi z delovnimi inšpektorji.

Na 158. seji 20. aprila so partnerji najprej potrdili spremembo pravil o delovanju ESS. Dogovorili so se, da bodo vse tri strani v njem imele do osem članov. Na tej podlagi so člani ESS postali tudi predstavniki **Zvezze delavskih sindikatov Slovenije – Solidarnosti (ZDSS), Slovenske zveze sindikatov – Alternative (SZS), in Konfederacije sindikatov javnega sektorja (KSJS)**, delodajalsko stran pa so okreplili zastopniki **Trgovinske zbornice Slovenije (TZS) in Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije.**

Na 159. seji je ESS spet obravnaval predlog povečane kvote delovnih dovoljenj za tujce. Ker je bila številka 18.500 izkoriščena, je ESS privolil v povečanje na 24.500.

Partnerji so obravnavali tudi predlog sprememb zakona o delovnih razmerjih (ZDR), ki je nastal po številnih usklajevanjih in pogajanjih. Delodajalska stran z njim ni bila zadovoljna, saj ni prodrla s predlogom, da se iz zakona izloči dodatek na delovno dobo, o njem pa bi odločali partnerji kolektivnih pogodb dejavnosti. Po polemiki je ESS ugotovil, da je razen dodatka na minulo delo ZDR usklajen.

Jeseni 2007 so partnerji po dolgih pogajanjih podpisali socialni sporazum, za vladno stran je podpisala ministrica Marjeta Cotman.

Na 161. seji 24. oktobra so partnerji obravnavali ekonomske in socialne razmere, ki so nastale zaradi rasti cen, v razpravi je sodeloval tudi premier **Janez Janša**. Cene hrane so se takrat povečale za 8,7 odstotka, visoka je bila tudi rast cen energentov. Ministrica **Marjeta Cotman** je ugotovila, da se je vlada na podražitve odzvala in naredila, kar je zmogla.

Premier, ki je pojasnjeval vladno politiko in orisal socialne razmere, je opozoril, da smo v primerjavi z drugimi državami neracionalni.

Partnerji so na 161. seji 24. oktobra 2007 obravnavali posledice inflacije.

Na 162. seji 14. decembra so partnerji obravnavali predlog zakona o finančni participaciji delavcev (gre za udeležbo zaposlenih pri delitvi dobička, ki bi verjetno nadomestila božičnico in 13. plačo). Po njem bi delavci iz tega naslova lahko prejeli največ 5.000 evrov. Po razpravi, v kateri je **Samo Hribar Milič** (GZS) menil, da gre sindikatom le za povečanje plač, delodajalcem pa za motiviranje delavcev, je bilo dogovorjeno, da je treba zakonski predlog še izpiliti, še posebej dohodninsko olajšavo in plačevanje socialnih prispevkov.

Na tej seji so partnerji na predlog GZS obravnavali tudi uresničevanje socialnega sporazuma. **Hribar Milič** je v imenu predlagatelja menil, da »cilje socialnega sporazuma ogrožajo grožnje s (splošno) stavko in vodenje razrednega boja. Sindikati po njegovem ne uporabljajo moči argumen-

tov, ampak argument moči.« Plače naj bi po dogovoru povečali za 2,5 odstotka, povečale pa so se kar za 5,7 odstotka. Poudaril je še, da si povečanja plač v podjetjih z izgubo in tistih, ki ne ustvarjajo več kot 20.000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega, ne morejo privoščiti.

Dušan Rebolj (KSS Pergam) je te besede označil za politični govor, **Dušan Semolič** (ZSSS) pa je menil, da so stavkovne grožnje posledica nepripravljenosti sklepanja kompromisov za pogajalsko mizo.

Drago Lombar, predsednik

Konfederacija novih sindikatov Slovenije – Neodvisnost

Po spremembi sistema, tako političnega kot gospodarskega, je bilo logično razmišlanje, kako zagotoviti najučinkovitejše varovanja delavskih in socialnih pravic. Predstavniki politike, gospodarstva in delavcev smo spoznali, da se je treba na novo organizirati za zaščito interesov in pravic sredine, ki jo predstavljamo oziroma zastopamo.

In tako je nastala ideja o tripartitnem sodelovanju (usklajevanju) in ustanovitvi Ekonomsko-socialnega sveta. Ena od pobudnic ustanovitve tripartitnega organa je bila tudi naša sindikalna centrala KNSS – Neodvisnost oziroma naš takratni predsednik gospod France Tomšič. Takratni ESS je leta 1994 štel vsega skupaj 15 članov, po pet članov za vsakega partnerja. Sedaj so se zadeve malo spremenile in število članov je malce večje.

Sam sem takrat kot član Predsedstva KNSS – Neodvisnost dobro vedel, kako težki so bili začetki delovanja ESS. Normalno, saj je bila stvar popolnoma nova in je vsak od socialnih partnerjev želel doseči kar največ za svojo organizacijo.

Kljud temu mislim, da je bila in ostaja vloga ESS zelo pozitivna in da je bila tudi v najpomembnejših trenutkih za novo državo – pri vstopanju v EU in sprejemanju skupne monetarne oz. denarne politike (prevzem evra) – vloga tega organa ključna, saj bi bile referendumskie odločitve brez jasnega sporočila državljanom Slovenije o sprejetem soglasju vlade, delodajalcev in delojemalcev, po mojem mnenju, malo drugačne.

Po več kot 250 sejah ESS je jasno, da vedno težje pridemo do odločitve in se največkrat o vsebinah ter predlogih le seznanjam. Zato menim, da bo nujno treba razmislieti o spremembah, če ne drugje, vsaj pri odločjanju. Saj sedaj še vedno velja, da naj bi se vse odločitve sprejemale s konsenzom, se pravi s stodstotnim soglasjem vseh treh socialnih parterjev, kar pa je v teh precej težkih časih praktično nemogoče.

Seveda pa s tem ne nameravam zmanjševati pomena delovanja ESS – daleč od tega, prepričan sem, da je to še edino jamstvo za ohranitev oziroma izboljšanje ekonomskega in tudi socialnega položaja slovenskih državljanov, kajti stališča in odločitve, sprejeti na tem organu, zavezujejo vsakega od partnerjev – članov organa.

Leto 2008

V tem letu je bila velik problem previsoka inflacija, proti koncu leta pa iz ZDA prispela finančna kriza. Veliko razprav je bilo o minimalni plači in dohodninski lestvici. Predsedujoča Marjeta Cotman je aprila to funkcijo predala Milanu Škapinu, prvemu možu Združenja delodajalcev obrti in podjetnikov Slovenije.

Prva, 163. seja je bila sklicana dvakrat. Ker vlada na dnevni red ni uvrstila problematike visoke inflacije, so prvi sklic 6. februarja predstavniki delodajalcev protestno zapustili. Na drugič sklicani seji 19. februarja je minister za finance **Andrej Bajuk** poudaril, da rast cen ni posledica večjega povpraševanja, pretirane potrošnje ali prehitre rasti plač. Ugotovil je še, da ima proračun presežek in da se je vpliv vlade na cene zmanjšal. Inflacijo je pripisal zlasti rasti cen hrane in naftnih derivatov ter inflacijskim pričakovanjem. Menil je, da je inflacija posledica tega, da Slovenija raste hitreje od povprečja EU. **Igor Klinar** (namestnik vladnega člana ESS) je dodal, da so cene poskočile tudi zaradi povečanja trgovskih marž.

Sindikalna stran je opozorila, da je k inflaciji prispevalo tudi hitro zadolževanje podjetij za nove investicije, pretirano so se zadolževala tudi gospodinjstva. **Zdenko Lorber** (SZS Alternativa) je menil, da v Sloveniji ni zdrave konkurence.

Na 164. seji 27. februarja je največ polemike sprožil predlog povečane kvote za zaposlovanje tujcev. Ker je bila prejšnja kvota 99-odstotno izkorишčena, je vlada predlagala izdajo 24.600 dovoljenj. Čeprav so delodajalci zahtevali kar 29.000 dovoljenj, ZSSS in KS 90 pa sta bili za 20.000, ESS ni nasprotoval vladnemu predlogu.

Izjemno povečanje minimalne plače so partnerji obravnavali na 165. seji 14. marca. Pogajalci so se že pred sejo dogovorili za 28 evrov višji bruto znesek, ki bi ob spremembah dohodninske lestvice in olajšav omogočil 45 evrov višji neto znesek. Ob tem so menili, da je minimalno plačo nujno treba na novo definirati in sprejeti tudi nov zakon. Govorili so tudi o nujnosti analize posledic sprememb davčne zakonodaje za prejemnike minimalne plače.

O tem so govorili že na naslednji seji 23. aprila, ko sta **Jaka Počivavšek** (KSS Pergam) in **Ladislav Rožič** (ZSSS) menila, da bi prag obdavčitve s 6.800 evrov morali dvigniti na 8.300 evrov.

Na 167. seji 20. junija so partnerji obravnavali usklajen predlog o povišanju meje prvega dohodninskega razreda na 8.300 evrov in drugega na 9.600 evrov. Tisti, ki poleg minimalne plače prejmejo še regres za letni dopust in 13. plačo, naj ne bi plačevali dohodnine. Novembra je vlada prvič imenovala državnega sekretarja za socialni dialog, **Miloša Pavlico**.

Partnerji so 17. decembra na izredni seji obravnavali ukrepe za blažitev posledic finančne krize, s katerimi jih je le ustno seznanil minister **Mitja Gaspari**. Omenil je tudi alternativni predlog o tem, da bi delodajalcem vsaj začasno znižali prispevke za socialno varnost, zlasti prispevke v pokojninsko blagajno, kar naj bi jih pokril državni proračun. Ministrica za javno upravo **Irma Pavlinič Krebs** je ob tem omenila, da so javni uslužbenci od leta 2008, ko so se začele priprave na plačno reformo, državi prihranili 500 milijonov evrov. Na 171. seji 19. decembra je bil med ukrepi za blažitev krize na dnevnem redu predlog zakona o subvencioniraju skrajšanega delovnega časa. Po besedah ministra **Ivana Svetlika** naj bi država z njim zaščitila socialne blagajne. Delodajalci naj bi za posameznega delavca, ki bi namesto 40 ur delal le 36 ur, dobili po 120 evrov subvencije, proračun bi zanje skupaj namenil 230 milijonov evrov. Ta denar bi delodajalci dobili le pod pogojem, da delavcev ne bi odpuščali. ESS je ta predlog podprt in državni zbor ga je tudi uzakonil.

Igor Antauer, generalni sekretar

Združenje delodajalcev obrti in podjetnikov Slovenije

Slabih 20.000 delodajalcev in dobrih 120.000 delovnih mest v obrti in podjetništvu v Sloveniji je pomemben segment slovenskega gospodarstva, zato je naša udeležba pri delu Ekonomsko-socialnega sveta aktivna in pomembna za naše člane in članice. Aktiven, konstruktiven in produktiven tripartitni socialni dialog je pomemben za ekonomski in socialni razvoj družbe. Daje nam možnost, da na odprt in tudi precej neformalen način izmenjujemo stališča s sindikati in vlado. Zdi se, da je v preteklih dvajsetih letih marsikakšna napetost med socialnimi partnerji odpadla zaradi izmenjave stališč na Ekonomsko-socialnem svetu.

Kot vsaka institucija je imel tudi Ekonomsko-socialni svet v dvajsetih letih svojega delovanja vzpone in padce. Manj kot so bila slišana sporočila partnerjev

Ekonomsko-socialnega sveta, večja je bila napetost. Bolj kot smo iskali skupna stališča v dobrobit državljanov in državljank, manjše so bile napetosti. Manj kot smo trmasto vztrajali samo pri svojih stališčih in bili pripravljeni na kompromis, boljši so bili rezultati.

Želim si, da bi pri sprejemanju stališč Ekonomsko-socialnega sveta v naslednjem desetletju in naprej prevladovala skupna zblizana stališča socialnih partnerjev in manj trmasto vztrajanje pri svojih stališčih. Zato si želim, da bi se bolje poslušali in slišali, predvsem pa da bi politika upoštevala sporočila, skupna ali posamezna, socialnih partnerjev pri sprejemanju svojih odločitev.

Želim si tudi, da bi se končno uredil status Ekonomsko-socialnega sveta z zakonsko ureditvijo, ki bi jasno uredila pristojnosti, postopke ter odnos vlade in državnega zabora do Ekonomsko-socialnega sveta.

Leto 2009

Seje ESS so bile zlasti zaradi razraščanja krize in ukrepov za njen premagovanje v tem letu zelo pogoste. Bile so tudi v znaku nove levosredinske vlade, ki je zamenjala reformistično naravnano desnosredinsko vlado. Prvo leto te vlade je poteklo tudi brez sklenitve socialnega sporazuma, kar se ni zgodilo nobeni prejšnji vladi. Na predsedniškem mestu so se na 45 dni izmenjali predsedniki sindikalnih central Dušan Semolič (ZSSS), Drago Lombar (KNSS), Dušan Rebolj (KSS Pergam), Boris Mazalin (KS 90) in Branimir Štrukelj (KSJS).

Na 172. seji 20. februarja je ESS ugotovil, da se je novi premier najprej ločeno sestal z zastopstvom delodajalcev, kasneje pa še s sindikalisti. Na seji je bil na dnevnem redu drugi paket protikriznih ukrepov, h kateremu sta delodajalska in sindikalna stran predložili vsaka svoj memorandum. Tudi zato je bilo na seji le veliko polemike, skupnih stališč pa ni bilo mogoče oblikovati.

Na naslednji seji 25. februarja je bil na dnevnem redu rebalans državnega proračuna za leto 2009. Med drugim je bilo kljub kritikam na račun prevelikega in potratnega javnega sektorja slišati, da so javni uslužbenci omogočili kar veliko uravnoteženje državnih financ. Sindikalna stran je poudarila, da je bilo znižanje dohodnine napaka in da bi lestvico morali zaostriiti.

Na 174. seji 10. aprila so partnerji začeli obravnavati ukrepe in prilagoditve ekonomske politike slabim gospodarskim razmeram, o čemer so govorili še na treh naslednji sejah. Minister **Mitja Gaspari** je med drugim povedal, da so denar za pomoč socialno ogroženim vzeli iz sredstev za

obrambo. Minister **Ivan Svetlik** pa je sporočil, da je 470 podjetij prosilo za subvencijo polnega delovnega časa. Čeprav je **Borut Meh** (ZDS) predlagal pogajanja o novem socialnem sporazumu, je večina presodila, da je najnejše usklajevanje posameznih ukrepov.

Na 175. seji 17. aprila je sodeloval tudi premier **Borut Pahor**. Največ besed je bilo o podaljšanju veljavnosti ukrepa za delno subvencioniranje polnega delovnega časa in nadomestilih za napotene na čakanje. Minister **Ivan Svetlik** je menil, da mora biti subvencioniranje urejeno v interventnem zakonu, saj mora urejati tudi primere, ko bi delodajalec po njegovem izteku delavce odpustil. Delodajalci so prst ponovno usmerili na javni sektor, ki je zadnja leta na novo zaposlil kakšnih 800 javnih uslužencev. Pojasnjeno je bilo, da je oblast vsa leta dobro nadzirala le zaposlovanje v državni upravi, kjer novih zaposlitev ni bilo, ta pa so se dogajala v javnih zavodih. Partnerji so se kar enotno strinjali z reorganizacijo zavoda za zaposlovanje, kjer so ugotavljal zlorabe pri prevedbi zaposlenih v nov plačni sistem. Podprtli so tudi zamisel o enotni vstopni točki za vstop v socialne transferje. Tudi predlog novega zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti je dobil podporo, ob tem pa so sindikalisti predlagali izenačitev pravic zaposlenih za določen čas s stalno zaposlenimi.

Na 176. seji 24. aprila je državna sekretarka na finančnem ministrstvu **Helena Kamnar** predstavila Program stabilizacije za obdobje 2009–2011, ki naj bi ga vlada dan ali dva kasneje poslala v Bruselj. Poudarila je, da za plače, pokojnine in socialne transferje velja mirovanje, tudi valorizacije ne bo. Polemika se je vnela ob vprašanju, kolikšno naj bo nadomestilo za napotene na čakanje in kdo ga bo kril. Odprto je bilo tudi vprašanje, kdo bo financiral odpravnine odpuščenih po izteku čakanja na delo. Kar enotno mnenje je bilo, naj pri tem velja zakon o delovnih razmerjih (ZDR), delodajalec in država naj zagotovita po polovico denarja, nadomestilo pa ne sme biti manjše od minimalne plače.

Na tej seji pa je bil zavrnjen predlog KSS Pergama, da bi najprej odpravili plačna nesorazmerja, takoj za tem pa plače vsem javnim uslužencem znižali. Po besedah ministricе **Irme Pavlinič Krebs** bi bilo to znižanje 25-odstotno, torej neizvedljivo.

Na 178. seji 12. junija je bila prvič obravnavana ideja o znižanju socialnih prispevkov. Sindikati so ji odločno nasprotovali, saj bi ogrozila socialno državo. Bližje jim je bila progresivnejša dohodninska lestvica. Deloda-

jalska stran pa je menila, da bi bilo treba znižati tako prispevke zaposlenih kot delodajalcev.

Drugi rebalans proračuna je bil obravnavan na 179. seji 12. junija. Partnerji so bili obveščeni, da se je 700 podjetij s 65.000 delavci prijavilo v sheme subvencioniranja polnega delovnega časa.

Na 181. seji 25. septembra je zlasti sindikalna stran zagovarjala nujnost ponovnega odprtja sej za novinarje, čemur delodajalci načelno niso nasprotovali, vladna stran pa je izrazila privrženost pravilom ESS. Ker so predsednika vlade socialni partnerji pisno pozvali na pogovor o aktualnih razmerah, je bilo dogovorjeno, da bo ta seja javna.

Na tej odprti seji 2. oktobra je ekipa ministrstva za delo predstavila izhodišča za modernizacijo pokojninskega sistema. Minister **Ivan Svetlik** je partnerje pozval k razpravi o ciljih modernizacije, izvedbo naj bi pripravili in uskladili strokovnjaki. Osrednja novost je bil nekakšen dvostebrni sistem, prvi bi bil javni, ničelni ter socialni, zagotavljal naj bi dostenjno pokojnino (univerzalno državno pokojnino); drugi steber bi bil prostovoljen. Po prehodnem obdobju naj bi tako za ženske kot za moške veljalo 40 let pokojninske dobe in starost 65 let. Pokojnine naj bi bile odmerjene na podlagi vplačanih prispevkov v 35 letih.

Sindikalisti so tem predlogom očitali zlasti odmik od solidarnosti, saj je bilo predvideno tudi limitiranje višine prispevkov. Delodajalci so bili izhodiščem dokaj naklonjeni, saj naj bi si žeeli, da bi zaposleni dalj časa ostajali na delu.

Na 183. seji 14. oktobra so partnerji na predlog ZSSS obravnavali ekonomsko-socialni položaj zaposlenih. **Dušan Semolič** (ZSSS) je ugotovil, da je krizo povzročil kapital, posledice pa nosijo le delavci. Predlagal je takojšnje povečanje minimalne plače s 431 na 600 evrov neto, saj košarica življenjskih stroškov znaša že 562 evrov. Zavzel se je tudi za obvezno udeležbo delavcev pri dobičku, pripadla naj bi jim tretjina. **Drago Lombar** (KNSS) se je zavzel za uveljavitev novega plačnega modela. Delodajalci, še posebej **Jože Smole** (ZDS), so ugovarjali, ker bi dvig povzročil še večje likvidnostne probleme.

Na 184. seji 28. oktobra so partnerji obravnavali predloga proračunov za leti 2010 in 2011. Ob predstavitvi je finančni minister **Franci Križanič** poročal, da so ukrepi (ukinitev davka na plače, znižanje davka na dobiček in dohodninske olajšave) dotok denarja v proračun zmanjšali za 1,6 milijarde evrov. Delež proračuna v BDP se je z 21 znižal na 18,5 odstotka. Nadaljevala se je polemika o znižanju obremenitve dela,

pri čemer bi po mnenju delodajalcev lahko uporabili model, uspešen na Švedskem.

Atipične oblike dela so partnerji obravnavali na 185. seji. **Dušan Semolič** je v imenu predlagatelja orisal razraščanje dela za določen čas in ob tem opozoril na samozaposlovanje (zlasti v kulturi) ter agencijsko delo. Predlagal je povečanje prispevkov in davkov za delo za določen čas in zmanjšanje teh obremenitev za delo za nedoločen čas. Z besedami, da trg dela ni dovolj fleksibilen, mu je ugovarjal zlasti **Samo Hribar Milič** (GZS). Dejal je še, »da bodo podjetja slabe delavce morala odpustiti, če jih ne bodo, bodo potonila.« **Boris Mazalin** (KS 90) je menil, da imamo različne poglede na kakovost življenja.

Na tej seji so partnerji nadaljevali razpravo o novem socialnem sporazumu, ki naj bi nastal na podlagi vladnih izhodišč. Ker je delodajalska stran vztrajala, da se bo pogajala le, če bodo do sprejetja sporazuma sindikati zagotavljali socialni mir, so sindikalisti sejo zapustili. Takrat se je začelo izmenično zapuščanje sej ESS, enkrat sindikati, drugič delodajalci. Ker je bila na ta dan tudi stavka v nekaterih delih industrije, je **Hribar Milič** opozoril, da delavcem lahko daje več le bolj konkurenčno gospodarstvo.

Razprava o minimalni plači se tudi na naslednjem 186. seji 18. decembra ni končala s kompromisom. Minister **Ivan Svetlik** je predlagal postopen dvig minimalne plače in hkratno znižanje dohodnine. **Semolič** je v imenu v sindikatov zahteval takojšen dvig minimalne plače na 510 evrov, kar naj bi zaposleni občutili v svojih kuvertah. Z nasprotne strani so **Hribar Milič** in drugi povedali, da tega dviga ne bo omogočila le država z zmanjšano dohodnino, saj bodo večji strošek imeli tudi delodajalci. Prvič je bilo slišati, da je minimalna plača pradomina plačne politike, saj posega v vse plače in medsebojna razmerja. Seja se je končala z dogоворom, da bo o dvigu minimalne plače organiziran še en usklajevalni sestanek, do katerega pa ni prišlo.

Zdenko Lorber, predsednik

Slovenska zveza sindikatov ALTERNATIVA

Pisati o zgodovini delovanja Ekonomsko socialnega sveta v Sloveniji je svojevrsten antagonizem. Po eni strani znamo biti socialni partnerji izjemno kritični in velikokrat nezadovoljni z rezultati tristranskega socialnega dialoga v tem organu, po drugi strani pa s svojo navzočnostjo in aktivnim pristopom dokazujemo, da kljub nezadovoljstvu spoštujemo ta organ in možnost uveljavljanja interesov članstva, ki ga zastopamo. Kaj nas torej žene, da kljub izjemno negotovim obetom za dogovor in dejstvu, da delo v tem organu ne prinaša sejnин in ni deležno televizijskih prenosov, skoraj sleherni petek prihajamo na Gregorčičeve 27?

Odgovor ni enoznačen, gotovo pa se skriva v rezultatih, ki jih je dvajsetletna zgodovina delovanja nedvomno prinesla. Menim, da je treba uspešnost delovanja ESS povezati z obdobjem, ko je bil cilj naše države vstop v EU in monetarno unijo. V tistem času je ime ESS pomembno vlogo in je treba dosežke tistega časa pri delovanju države nedvomno pripisati tudi delu ESS. Nasprotno pa se nestanovitno delovanje države v času krize odraža tudi pri delu ESS. Kljub temu, da so se prva opozorila o razsežnostih krize, njenih posledicah, socialni in zaposlitveni problematiki sprotroodno odražali v delu ESS, je vsakokratna politika sporočila ESS ignorirala. Čas, ki bi terjal od partnerjev več dialoga, več posluha za vrednotenje različnih predlogov in več pripravljenosti za iskanje konsenza, je zaradi ravnanj aktualne politike, je ESS večkrat postavil v položaj, ko dialog ni bil mogoč. Inflacija različnih strateških protikriznih dokumentov, velikokrat pogojenih z rokovniki EU in »priporočili« najrazličnejših evropskih ustanov, je brez vsakokratne tehtne obravnave izzvenela v prazno. Zato ni čudno, da je socialni dialog doživljal svoje poraze tudi v pobudah za različne referendume, ki jih je vlada zaradi nespoštovanja socialnega dialoga tudi izgubljala.

Pa vendar ali velja kljub tem izkušnjam, ki jih imamo partnerji v tem dialogu, še naprej vztrajati? Dokler bomo partnerji sposobni – tako kakor smo bili ob sprejemanju zakona o delovnih razmerjih – sprejeti dogovor in dokler bo politika ta dogovor spoštovala s tem, da ne bo v državnem zboru posegala v dogovorjene rešitve med socialnimi partnerji, tako dolgo velja v socialni dialog verjeti in se za njega truditi.

Leto 2010

Čeprav povečanje minimalne plače med partnerji ni bilo usklajeno, jo je vlada v začetku leta občutno povečala. To je v precejšnji meri oteževalo sklepanje novih dogоворov. Tudi ideje o socialnem sporazumu ali paktu niso obrodile sadov. Seja ESS o socialnem dialogu je pokazala, da partnerji nanj gledajo z različnimi očmi. Do aprila je bil predsednik ESS Slavko Pungeršič (ZDSS Solidarnost), za njim pa je to vlogo opravljal minister za delo Ivan Svetlik.

Seja ESS 12. marca, 188. po vrsti, je bila usmerjena k zakonu o urejanju trga dela in spremembam ZDR. Največ razhajanj je bilo ob predlogu povečanja prožnosti delovnih razmerij. **Dušan Semolič** (ZSSS) je opozoril na zmotno pričakovanje, da bodo prožnejša delovna razmerja neposredno povečala gospodarsko rast. **Dušan Rebolj** (KSS Pergam) je dodal, da je prožnosti preveč, varnosti delavcev pa premalo. **Samo Hribar Milič** (GZS) pa je menil, da bi sistem prožne varnosti rešil veliko podjetje Mura. Po njegovem so starejši zaščiteni maksimalno, mlajši pa obsojeni na negotove oblike dela. **Zdenko Lorber** (SZS Alternativa) je predlagal oblikovanje posebnega sklada za odpravnine delavcev.

Premier **Borut Pahor** se je zahvalil socialnim partnerjem, da so se vrnili za pogajalsko mizo. Med drugim je povedal, da je vlada s povišanjem minimalne plače izpolnila obljubo sindikatom. **Zdaj mora izpolniti tudi dolg do delodajalcev glede sprememb ZDR, pri čemer pa ne gre za hitrejše odpuščanje delavcev, ampak za lažje zaposlovanje.**

Na 189. seji 22. marca je bil na dnevnem redu povsem nov zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki naj bi uveljavil enotno vstopno točko za prejemanje socialnih transferjev.

Na 190. seji 26. marca so partnerji obravnavali le zakon o malem delu. Razprava je pokazala, da bo težko doseči soglasje, saj naj bi ta povsem novi zakon uredil tako delo brezposelnih kot upokojencev in študentov.

Na 191. seji je pri razpravi o spremembah ZDR minister **Svetlik** ugotovil, da strokovno o tem ni več kaj reči, saj gre za interesna vprašanja. Minister je še dejal, da »**ESS o vprašanjih ne odloča dokončno, saj tudi ne more prevzemati odgovornosti za tisto, za kar je odgovorna vlada.**«

Razprava o treh zakonih oz. njihovih spremembah se je nadaljevala tudi 29. aprila. Sindikalna stran je enotno nasprotovala skrajšanju odpovednih rokov in zmanjšanju odpravnin. **Svetlik** pa je dejal, da vlada nima več manevrskega prostora. Razpravo je sklenil z ugotovitvijo, da spremembe ZDR delodajalcu podpirajo, sindikalisti pa jim nasprotujejo. Za zakon o malem delu je ugotovil, da je neusklajen s sindikati.

Na 193. seji 7. julija je bil govor o pokojninski reformi. Minister **Mitja Gaspari** je njeno nujnost utemeljeval z makroekonomskimi okviri. Tako **Semolič** kot **Hribar Milič** sta ugotavljala, da ta tematika ni na dnevnem redu. Slednji je še opozoril, da med partnerji ni zaupanja in da ga je nujno treba obnoviti. **Svetlik** je po razpravi ugotovil, da ne more odstopiti od ciljev in nekaterih rešitev, zato bodo obravnavo ob načelni podpori delodajalcev nadaljevali.

Razprava o socialnem dialogu je bila zelo polemična. **Svetlik** je med drugim dejal: »**Po stališču vlade je socialni dialog glede soočanja mnenj nezamenljiv, ne more pa nadomestiti odločanja o vprašanjih, ki so v pristojnosti vlade in državnega zборa. Če skupnih rešitev v kratkem času ni, to ne more biti izgovor, da vlada ali državni zbor o tem ne odločita.**«

Semolič pa je odgovoril: »**Vlada ne more socialnega dialoga postaviti na stranski tir zato, ker nima časa in se ji mudi. Pri vseh zahtevnih projektih smo z vsemi vladami uspeli doseči dovolj visoko soglasje. Pri tej vladi pa je razprava o socialnem paktu takoj zamrla, če socialnega dialoga ne bo, bodo demonstracije in stavke pogosteješe.**«

Branimir Štrukelj je dodal: »Vladno gradivo je polno vrednostnih sodb, ki kažejo, da vlada ne razume, kaj je socialni dialog.«

Ministrica **Irma Pavlinič Krebs** je menila: »Narobe je, da sindikati ljudem sporočajo, da gre za spopad o vrednotah.«

Dušan Rebolj (KSS Pergam): »Moti nas, da premier sporoča javnosti, da bo vlada šla naprej, če ne bomo sprejeli konsenza.«

Jože Smole (ZDS): »Delodajalci vidimo socialni dialog podobno kot sindikalisti. Bipartitni dialog je boljši, saj smo podpisali 28 kolektivnih pogodb. Socialni dialog je močan, ker ni predpisan z zakonom, ampak temelji na prosti volji.«

Boris Mazalin (KS 90): »Vlada razume socialni dialog povsem drugače kot njeni partnerji. Ker je pod pritiskom, postavlja partnerjem ultimate.«

Zdenko Lorber (Szs Alternativa): »Vlada se želi le pogovarjati, ne pa doseči konsenza.«

Na 194. seji 16. julija so partnerji obravnavali problematiko obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja. **Zdenko Lorber**, ki je to problematiko koordiniral na sindikalni strani, je opozoril, da ni jasno, kako se bo izračunavala pokojnina, še manj jasno pa, kdaj se bodo delavci lahko upokojili. Zavzel se je za spremembo pokojninskega načrta, ki ga je ministrstvo uveljavilo brez posvetovanja s socialnimi partnerji. Opozoril je, da na računih privarčevan denar ne zadošča za izplačilo poklicnih pokojnin.

Lučka Böhm (ZSSS) je dodala, da o poklicnih pokojninah ni bilo sporazuma in izračunov niti ob sprejetju dogovora o ZPIZ-1 leta 1999.

Na tej seji so na predlog Pergama obravnavali tudi problematiko slammnih podjetij, v katera so družbe v krizi prerazporejale delavce, ki so ob dokončnem polomu ostajali brez odpravnin in še česa. Veliko polemike je

sprožil predlog, da naj bi bili delavci, če ne bi hoteli oditi k novemu delodajalcu in bi bili odpuščeni iz poslovnih razlogov, upravičeni do odpravnine. Predlagano je bilo tudi, da naj bi za prerazporejenega delavca subsidiarno odgovarjala prenosnik in prevzemnik.

Na 195. seji 21. julija je bilo na dnevnem redu poročilo o delu in zaposlovanju na črno. Razprava je izvzenela v ugotovitev, da je poročilo dobro, razmere pa da se slabšajo.

Partnerji so nadaljevali tudi razpravo o pokojninski reformi, še posebej o drugem stebru. **Boris Mazalin** (KS 90) je dejal, da je dodatno pokojninsko zavarovanje povezano s plačnim sistemom, in poudaril, da nizke plače ne spodbujajo varčevanja. Tako delodajalci kot sindikalisti so bili enotni, da so večje dohodninske olajšave pogoj za dodatno zavarovanje.

Ko je na to sejo prišel premier, sta **Dušan Rebolj** (KSS Pergam) in **Andrej Zorko** (ZSSS) pojasnila, da mora 60 let starosti za oba spola zadoščati za starostno upokojitev, moški naj bi imeli vsaj 40, ženske pa 38 let pokojninske dobe. **Svetlik** je delodajalcem in sindikalistom dejal, da imajo še 20 dni časa za predloge in pripombe; če se bodo pogledi zblížali, bodo usklajevanje nadaljevali, sicer bodo neusklajen zakon poslali v državni zbor.

Ker je ta neusklajeni zakon vlada poslala v državni zbor, na 196. seji 1. septembra o njem niso govorili. V novi razpravi o spremembah 73. člena ZDR je minister za delo **Svetlik** dejal, da naj bi imel delavec, ki bi odklonil prezaposlitev, enake pravice kot iz poslovnih razlogov odpuščeni delavec. **Milan Utroša** pa je dejal, da ZSSS ne pristaja na skrajšanje odpovednih rokov in zmanjšanje odpravnin.

Ko so razpravljali o predlogu sprememb zakona o kolektivnih pogodbah (le o normativnem delu), je ministrica za javno upravo **Pavlinič Krebsova** opozorila, da je **vlada ujetnik socialnega dialoga** – dogovor o spremembah plačne politike v javnem sektorju je namreč podprlo le šest od 22 sindikatov. Ker sprememb kolektivne pogodbe za javni sektor vladi ni uspelo uskladiti s sindikati, se je odločila za novo zakona o sistemu plač v javnem sektorju.

Tudi na 197. seji 12. oktobra o spremembah ZDR ni bilo doseženo soglasje. Sindikalna stran je po besedah **Milana Utroše** (ZSSS) vztrajala pri izločitvi sprememb odpravnin in odpovednih rokov. **Jože Smole** (ZDS) je spomnil, da je ob povišanju minimalne plače premier delodajalcem dejal, da je napočil čas za povečanje fleksibilnosti. Po tej razpravi je minister **Svetlik** ugotovil, da interesa za spremembe ZDR ni in bo zato

vlada v državni zbor poslala le tiste spremembe, ki so odziv na odločbo ustavnega sodišča.

Pred 198. sejo 19. novembra se je vrh socialnih partnerjev dogovoril za sistemsko spremembo ZDR in nov zakon o odpravninskem skladu.

Na zadnji seji v letu 2010 22. decembra so se po polemiki partnerji dogovorili, da bo minimalna plača januarja usklajena le za rast cen življenskih potrebščin. **Ladislav Rožič** (ZSSS) pa je utemeljeval, da bi moralo biti povečanje večje, saj je prag revščine pri 583 evrih. Minister **Svetlik** je to zavrnil z argumentom, da mnogi delodajalci minimalne plače ne zmorejo izplačevati.

Mija Lapornik, izvršna direktorica

Trgovinska zbornica Slovenije

Trgovinska zbornica Slovenije je bila ustanovljena 17. novembra 2006 na podlagi Zakona o gospodarskih zbornicah, delovati pa je začela 1. januarja 2007. Zbornica je ena izmed dveh reprezentativnih gospodarskih zbornic v Sloveniji, ki poleg analog, ki jih zbornice opravljajo za svoje člane, sodeluje tudi pri oblikovanju gospodarskega sistema in politike ter v mednarodnih zborničnih organizacijah. Na podlagi sodelovanja s svojimi prostovoljnimi člani, zaposlenim strokovnim osebjem in po potrebi tudi prek sodelovanja z zunanjimi strokovnjaki zbornica gradi učinkovito, pregledno in dinamično obliko združevanja za potrebe delovanja in razvoja trgovinske in s trgovino povezanih dejavnosti na sodobnem svetovnem trgu, ki deluje po načelih tržnega gospodarstva in konkurenčnosti.

Kot novoustanovljena zbornica je bila zaradi strokovnega in aktivnega delovanja pri obravnavanju vprašanj in ukrepov v zvezi z ekonomsko in socialno politiko in drugih vprašanj, ki zadevajo posebna področja dogovarjanja partnerjev, med socialnimi partnerji, tako med delodajalskimi organizacijami in sindikati kakor tudi med vladnimi organi in institucijami, zelo hitro po začetku svojega delovanja priznana kot pomemben dejavnik pri vodenju socialnega dialoga na državni ravni. To kaže tudi na dejstvo, da je Trgovinska zbornica Slovenije že 29. junija 2007 s podpisom pravil delovanja Ekonomsko-socialnega sveta (prečiščeno besedilo) postala polnopravna članica tega organa.

Zbornici torej daje pomemben poudarek strpnemu socialnemu dialogu na vseh ravneh, stalnemu izobraževanju in strokovnemu usposabljanju, izvajanju partnerskih programov ter strokovnemu delu komisij, sekcij, delovnih in projektnih skupin. V okviru teh imajo njeni člani možnosti in priložnosti za izmenjavo izkušenj in znanja. Trgovinska zbornica Slovenije se lahko pohvali tudi z uspešnim projektnim delom. Tako je bila v okviru prvega zborničnega evropskega projekta z na-

slovom Večja usposobljenost – boljša komunikacija med delodajalci in delavci v trgovini kolektivna pogodba za trgovino kot prva panožna kolektivna pogodba prevedena v dva tuja jezika, udeleženci usposabljeni po celotnem območju RS pa so pridobili znanja s področja delovnopravne zakonodaje ter znanja in veščine za vodenje socialnega dialoga.

Leto 2011

Kriza se je razraščala in zaradi tega je ESS ostajal vse bolj v ozadju. Mogoče so zato padle tudi velike reforme, ki jih je načrtovala Pahorjeva vlada. Po ministru Ivanu Svetliku se je na predsedniško mesto usedel Jože Smole (ZDS). Konec poletja je dolgoletno sekretarko ESS Danico Cvetko zamenjala Natalija Berlec.

Na 200. seji 4. marca je minister za evropske zadeve in razvoj **Mitja Gaspari** predstavil oceno konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Govoril je tudi o nujnih ukrepih, denimo zmanjšanju administrativnih ovir pri zaposlovanju, izboljšanju plačilne discipline ... Iz sindikalnih vrst je bilo slišati idejo, da bi ESS potreboval svojo močno strokovno službo.

Starosta ESS čestita novi sekretarki Nataliji Berlec, ki je zamenjala Danico Cvetko.

Na 201. seji 18. marca je **Gaspari** predstavil Nacionalni reformni program. Tako delodajalci kot sindikalisti so zanj imeli le lepe besede.

Ministrice **Irma Pavlinič Krebs** je ob tem ugotovila, da delodajalci podpirajo predlog zakona o opravljanju dejavnosti splošnega pomena, sindikati pa mu ne nasprotujejo.

Pakt za konkurenčnost (francosko-nemški model) je bil tema 202. seje, o njem je govoril tudi premier. Polemiko je z besedami, da plače v javnem sektorju generirajo pričakovanja v gospodarstvu, sprožil **Jože Smole** (ZDS). Ministrice **Irma Pavlinič Krebs** je to negirala, ker da so plače javnih uslužbencev stagnirale, v gospodarstvu pa so se povečale za tri do pet odstotkov.

Na 202. seji je bil na dnevnom redu pakt za konkurenčnost po francosko-nemškem vzorcu.

Cilji sprememb ZDR so bili na dnevnom redu 203. seje 29. marca. Delodajalska stran jih je načelno podprla, sindikati pa so dejali, da se bodo opredelili šele do predlogov konkretnih sprememb.

Zahteva ZSSS za dvig minimalne plače za 21 evrov in s tem za uskladitev s pragom revščine na 204. seji 8. aprila ni dobila podpore. Minister za delo **Svetlik** je povedal, da bo vlada upoštevala le rast cen življenjskih potrebščin.

Na predlog Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije (SDPZ) je ESS obravnaval prenašanje kazenskih točk, ki jih poklicni vozniki dobijo na zasebnih vožnjah in se upoštevajo tudi pri službenih vožnjah. Po krajši razpravi so se udeleženci razprave dogovorili, da se bodo o rešitvi problema pogovarjali še z resornim ministrom **Patrickom Vlačičem**. Kasneje je bilo o tem doseženo soglasje.

Na naslednji 205. seji 22. aprila je minister **Franci Križanič** predstavil program stabilnosti. Prave razprave o njem ni bilo, ESS se je s programom le seznanil.

Na 206. seji 17. junija so partnerji obravnavali probleme prodaje dobičkonosnih državnih podjetij. Sindikalisti so opozarjali zlasti na Cinkarno Celje, vladni so še očitali, da nima strategije upravljanja državnih podjetij.

Ker sta na referendumu padla tako ZPIZ-2 kot zakon o malem delu, so bile naslednje seje ESS sklicane bolj formalno.

Na 209. seji je bila na dnevнем redu problematika gradbeništva, zastopstvo delodajalcev je bilo polnoštevilno.

Slavko Pungeršič, podpredsednik

Zveza delavskih sindikatov Slovenije

Zvezo delavcev SOLIDARNOST je 25. novembra 1999 ustanovilo deset podjetniških sindikatov, pretežno z Dolenjske in Bele krajine. Prvi dve leti je imela svoj sedež v Novem mestu, zaradi širitev in pridobitve reprezentativnosti za območje celotne države pa je bil v letu 2002 sedež preseljen v Ljubljano. 16. marca 2004 je bila zveza na kongresu preimenovana v Zvezo delavskih sindikatov Slovenije – SOLIDARNOST.

Že takoj po pridobitvi reprezentativnosti za celotno državo smo naslovili prošnjo za polnopravno članstvo v ESS in se vključili v delo s sodelovanjem na sejah in delovnih skupinah, nismo pa imeli pravice glasovanja. Polnopravni člani ESS smo postali 8. maja 2007 s sprejemom dopolnitve pravil delovanja ESS. ZDSS – Solidarnost od vključitve v polnopravno članstvo sodeluje na vseh sejah in delovnih skupinah za pripravo in usklajevanje zakonodaje s področij, ki jih opredeljujejo pravila delovanja ESS. V tem obdobju smo po dogovorjenem ključu ESS-ju tudi predsedovali.

Poleg mene našo zvezo v ESS zastopa še Franc Zupanc, od leta 2007 pa sta bila za določeno obdobje člana tudi Nina Avbelj in Branko Celinšek.

Ker gre za tripartitni organ, ki je sestavljen iz treh močno različnih interesnih skupin, so usklajevanja večkrat zelo dolgotrajna in naporna, vendar pa jih vseeno lahko ocenimo kot uspešna, saj se pri večini najpomembnejših vsebin na koncu vendarje najde kompromis. Ocenujemo, da bi bile brez delovanja tega organa v Sloveniji pravice zaposlenih kot tudi socialne pravice urejene bistveno slabše in še bolj v škodo zaposlenih. Na drugi strani pa bi bilo zagotovo še več referendumov, predvsem pa več protestov in aktivnosti ulice.

Glede na gospodarsko in splošno stanje v državi so pred nami zagotovo še precej burni časi, saj se želje po spremembah zakonodaje vrstijo kot po tekočem traku in gredo predlogi predvsem v smeri nižanja pravic zaposlenih, upokojencev in socialno šibkih, zato bo tudi v prihodnje usklajevanje in iskanje rešitev v okviru ESS imelo velik pomen. ZDSS – Solidarnost se aktivno zavzemata in se bo tudi naprej zavzemala za rešitve, ki bodo predvsem v prid zaposlenim in ki bodo prispevale k enakopravnosti in blaginji vseh državljanov.

Leto 2012

To leto je zaznamovala sprememba vlade, že v začetku leta je Pahorjevo ekipo zamenjala vlada Janeza Janše. Ta je v kongresnem centru na Brdu pri Kranju predstavila izhodišča za nov socialni sporazum. Do sklenitve socialnega sporazuma v kriznih razmerah ni prišlo, zlasti delodajalska stran je to oteževala tudi s proceduralnimi zapleti. Po Jožetu Smoletu (ZDS) je predsedniško funkcijo najprej opravljal Dušan Semolič (ZSSS), za njim pa Drago Lombar (KNSS).

Na 211. seji 13. januarja so sindikalisti in delodajalci družno ugotovljali, da pogrešajo kompetentnega tretjega partnerja. Čeprav mnenja o uskladitvi minimalne plače z rastjo cen življenjskih potrebščin niso bila enotna, je državna sekretarka Anja Kopač Mrak ugotovila, da jo je nujno treba dvigniti na 763 evrov.

Neusklajen je ostal predlog kvote za zaposlovanje invalidov, saj so delodajalci ob premajhnem dotoku denarja v poseben sklad žeeli zmanjšati kvoto zaposlitve invalidov.

Že 212. seja 27. februarja je bila povsem drugačna, saj se je je z veliko ekipo ministrov in na javni sceni udeležil novi premier **Janez Janša**. Ta je orisal cilje novega socialnega sporazuma, ki naj bi veljal vse do leta 2017, sprejeli naj bi ga že v juniju. Napovedal je, da bo »**uspešnost reševanja krize neposredno povezana s stopnjo soglasja ob sprejemanju odločitev.**« Poudaril je tudi pomen skupnih vrednot: svobode, pravičnosti, dela, odgovornosti in solidarnosti do socialno šibkejših.

Velika seja o izhodiščih za socialni sporazum, ekonomskih razmerah in novem proračunu 27. februarja 2012 je bila v Kongresnem centru na Brdu pri Kranju.

Milan Lukič, predsednik ZDS, je ugotovil, da so vladna izhodišča zelo blizu tistemu, kar so predlagali tudi delodajalci. Sindikalna stran napovedanemu z vladne strani ni bila tako naklonjena, večinsko mnenje je bilo, da je treba predlagane cilje in rešitve prediskutirati in si zanje vzeti dovolj časa.

Na 213. seji 16. marca se je zapletalo že ob uvodnih formalnostih, saj **Janezu Posediju** (KSS Pergam) ni bilo razumljivo, zakaj je seja zaprta za javnost, prejšnja pa je bila na javni sceni. Sindikalna stran je sporočila, da je vseh osem sindikalnih central k izhodiščem skupaj spisalo pripombe in predloge. **Tatjana Čerin** (GZS) je menila, da bi bilo dobro pred začetkom dela delovnih skupin podpisati izhodišča za socialni sporazum. **Zdenko Lorber** (SZS Alternativa) je ob tem predlagal, naj vlada v svoj predlog vnese predloge obojih partnerjev. Po polemiki je prevladalo mnenje, da mora ESS sprejeti integralna izhodišča, pripravljena naj bi bila do 18. marca.

Tudi na 214. seji 22. marca je v razpravi o interventnih ukrepih in rebalansu proračuna sodeloval premier, ki je opozoril, da so se gospodarske razmere zelo poslabšale.

Po 214. seji novembra 2012, bila je za javnost zaprta, je bila novinarska konferenca kar v vladinem tiskovnem središču.

Naslednja 215. seja 30. marca je potekala v dveh delih. V drugem delu je ob obravnavi interventnih ukrepov nastopil tudi premier. Sindikalisti so opozorili na nujnost ukrepanja na prihodkovni strani, denimo na povečanje dohodnine za tiste, ki prejemajo najvišje dohodke. V prvem delu pa je minister za delo **Andrej Vizjak** z zadovoljstvom sporočil, da so v izhodiščih za novi socialni sporazum le štiri neuskrajena vprašanja. Eno od teh naj bi bila plačna politika – usklajevanje plač z inflacijo. Delodajalska stran se je odločila za podpis izhodišč, sindikati pa so bolj zagovarjali nadaljevanje dialoga.

Na 216. seji 10. aprila so partnerji znova govorili o odprtosti sej. Dogovorili so se, da lahko vsak od partnerjev predлага, naj bo posamezna seja javna, kar obvelja, če temu nihče ne ugovarja.

Predlog Nacionalnega reformnega programa, pripravila ga je vlada, je naletel na kar precej kritičen odziv pri obojih partnerjih. Zlasti sindikalisti, pa tudi delodajalci, so menili, da bi program morali sooblikovati, saj ni dovolj, da se z njim le seznanijo. **Branimir Štrukelj** (KSJS) je opozoril na opredelitev, da država ne bo več financirala študija na drugi bolonjski študijski stopnji, kar bi pomenilo uvedbo šolnin. Na delodajalski strani pa je **Tatjana Čerin** (GZS) opozorila, da ne bodo financirali odpravninskega sklada, saj bi povečal njihove obremenitve.

Na predlog sindikatov je bila 217. seja 20. aprila spet javna. Partnerji so obravnavali predlog zakona o uravnoteženju javnih financ (ZUJF). **Semolič** je med drugim opozoril, da bo zmanjšanje plač v javnem sektorju in znižanje prispevka za brezposelne ogrozilo stabilnost zdravstvene blagajne. **Štrukelj** je spomnil na besedilo izhodišč, v katerih piše, da je najširše soglasje ključno, saj vodi k državi blaginje za vse. Citiral je tudi opredelitev v koalicijski pogodbi štirih vladnih strank, da poslanci reformnih ukrepov, ki ne bodo usklajeni s socialnimi partnerji, ne bodo podprli. ZUJF pa nedopustno posega v kar 45 zakonov, je še bilo rečeno. Delodajalska stran je ZUJF bolj ali manj odločno podprla. Čeprav so se partnerji na izredni seji 13. junija skušali dogovoriti o delovnih skupinah, ki naj bi pripravile posamezna poglavja socialnega sporazuma, do dogovora ni prišlo.

O upravljanju kapitalskih naložb so na predlog ZSSS partnerji govorili na 219. seji 29. junija. Rečeno je bilo, da naj se v upravljanje vključijo socialni partnerji. Izpostavljen je bil zlasti problem financiranja poklicnih pokojnin.

V razpravi o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev so se partnerji zavzeli za hitrejše reševanje pritožb in evalvacijo novega sistema po šestih mesecih.

Izredna seja 18. julija, na kateri so partnerji obravnavali predlog zakona o slovenskem državnem holdingu, je bila na predlog vlade odprta. Partnerji so bili različnih mnenj zlasti o tem, koliko naj KAD ostane samostojen in komu naj bodo namenjena njegova sredstva. Sindikalisti so predlagali, naj gre 10 odstotkov kupnine od prodaje državnih podjetij v pokojninsko blagajno. Sicer pa je sindikalna stran predlog zakona bolj ali manj zavračala, vlogo je opozarjala tudi na nespoštovanje resolucije o normativni dejavnosti.

Na 220. seji 7. septembra se je minister **Andrej Vizjak** zavzel za nadaljevanje pogajanj o socialnem sporazumu, ki so se zataknila na več področjih. Dnevni red so partnerji podredili novemu ZDR. Po ministrovih besedah je cilj tega zakona in tudi sprememb zakona o urejanju trga dela odpraviti segmentacijo na trgu dela. »**Ker so zaposleni za nedoločen čas preveč zaščiteni, so mladi in drugi, ki iščejo delo, prisiljeni sprejemati negotove oblike dela,**« je še dejal.

Sindikalna stran je opozarjala, da predloga zakona ni mogoče uskladiti v nekaj dneh. Opozarjali so tudi na skrajšanje časa prejemanja nadomestila in pomanjkljivo zaščito starejših delavcev. Med novimi rešitvami je bila za sindikaliste sporna ali vsaj nejasna tudi enotna pogodba o zaposlitvi. Delodajalci so znova izpostavili štetje plačanega odmora za malico v delovni čas.

Na tej seji je minister **Vizjak** predstavil tudi predlog novega zakona o pokojninsko-invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Postavil je dve bistveni točki, 40 let dela za oba spola in 65 let starosti. **Štrukelj** in še nekateri so opozorili, da bi takšna rešitev prizadela zlasti bolj izobražene ženske. **Andrej Zorko** (ZSSS) pa je opozoril na nujnost posebne rešitve za tiste, ki so začeli delati pred 18. letom starosti.

Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev so socialni partnerji znova obravnavali na 221. seji 12. oktobra. Sindikalisti so izpostavili zlasti varstveni dodatek, ki se mu je odreklo več kot dve tretjini tistih, ki so ga prejemali skupaj s pokojnino.

Sindikati so zahtevali javno objavo delodajalcev, ki ne plačujejo prispevkov za socialno varnost, čemur so delodajalci nasprotovali.

Na 222. seji 25. oktobra so partnerji obravnavali predloga proračuna za leti 2013 in 2014. Nanju so imeli veliko pripomb zlasti delodajalci, ESS se je s predlogom le seznanil.

Na 222. seji 7. 9. 2012 se zlasti sindikalisti niso strinjali s predlogom ministra Andreja Vizjaka o hitri uskladitvi novega zakona o delovnih razmerjih.

Na 223. seji 30. novembra je pri obravnavi zakona o izvrševanju proračuna (ZIPRO) predstavnik ZSSS **Ladi Rožič** dejal, da ta predlog jemlje avtonomijo zdravstveni blagajni.

Minister **Vizjak** je ESS seznanil z dejstvom, da je predlog ZPIZ-2 že bil v drugi državnozborski obravnavi. Menil je, da so odprta le vprašanja poklicnih pokojnin, odmere pokojnin in prehodnega obdobja za štetje študija v pokojninsko dobo. Dejal je tudi, da bodo informativni izračuni namenjeni le osebni evidenci in ne bodo vplivali na odmero pokojninske osnove. Po razpravi je minister partnerjem obljudil še eno usklajevanje novega zakona.

V posebni točki dnevnega reda je **Štrukelj** opozoril na kršitev sporazuma o rešitvi stavkovnih zahtev sindikatov javnega sektorja, saj je vlada zagotovila, da v standarde in normative ne bo posegala brez soglasja socialnih partnerjev. Predsednik Konfederacije sindikatov javnega sektorja je še ugotovil, da so pogajanja o socialnem sporazumu prekinjena. Minister **Vizjak** pa je dodal, da so pogajanja o nekaterih poglavjih uspešno zaključena. Priznal pa je, da so se pogajanja o pokojninski reformi in trgu dela ustavila.

Predsednik Pergama **Janez Posedi** je vladno stran pozval k umiku predloga zakona o visokem šolstvu.

Na 224. seji 14. decembra so govorili o kršitvi izhodišč za sklenitev socialnega sporazuma in sporazuma o rešitvi stavkovnih zahtev. **Štrukelj** je od vladne strani zahteval, naj potrdi zavezanost k spoštovanju sporazuma o rešitvi stavkovnih zahtev, po katerem se o standardih in normativih partnerji sporazumejo s sklenitvijo socialnega sporazuma. **Dušan Semolič** je dodal, da je več kot očitno, da vladna stran cilja na odpuščanje. Minister **Vizjak** je po razpravi obljudil, da bo vlada spoštovala zaveze iz sporazuma o rešitvi stavkovnih zahtev.

Na »Vrhу ESS« so partnerji med drugim obravnavali tudi predlog ZPIZ-2.

Branimir Štrukelj, predsednik

Konfederacija sindikatov javnega sektorja Slovenije

KSJS je postala enakopravni član v Ekonomsko-socialnem svetu leta 2007, potem ko so partnerji spremenili pravila o delovanju in sestavi sveta. Pred tem so sindikati javnega sektorja lahko le spremljali delo ESS, v katerem pa niso imeli svojih predstavnikov.

Sodelovanje KSJS v Ekonomsko-socialnem svetu je omogočilo, da so se socialni partnerji soočili s stališči javnih uslužbencev ob aktualnih vprašanjih, ki so bila na dnevnem redu in so zadevala njihov delovni in socialni položaj. Konfe-

deracija je na drugi strani o sprejetih stališčih in sklepih obveščala sindikate, ti pa članstvo, in s tem širila socialni dialog v javne zavode in druge organizacije javne uprave.

Javni sektor se je s poglabljanjem ekonomske krize znašel pod vse večjim pritiskom varčevalnih ukrepov vlade, kar je imelo posledice pri plačah in storitvah. Zaostril se je tudi dialog med delodajalci in sindikati glede potrebnih ukrepov v javnem sektorju. Čeprav je v dialogu med socialnimi partnerji prihajalo do razhajanj glede reševanja posameznih problemov, ki jih je predlagala vlada, je Ekonomsko-socialni svet v mnogih stališčih deloval kot katalizator, vsaj začasno, dokler vlada ni našla sprejemljivejših rešitev.

Nekatera vprašanja, kot so kvalifikacijska struktura in sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja v okviru vseživljenskega učenja, ki so običajno predmet socialnega dialoga in pomembno vplivajo na zaposlovanje in ekonomsko učinkovitost, so bila deležna premalo pozornosti. V prihodnje lahko upamo, da bo prišlo do socialnega sporazuma, ki bo tudi tem vprašanjem posvetil več pozornosti.

Leto 2013

Čeprav je bilo v tem letu daleč največ sej (23 rednih in ena izredna) se socialni dialog ni izboljšal. Razlike v pogledih delodajalskih in sindikalnih organizacij so se tako povečale, da so onemogočale skoraj vsa prizadevanja za sklenitev kompromisov. Ker se je kriza poglabljala, je morala nova vlada popravljati tudi prehitre in nedomišljene ukrepe prejšnje vlade, kar nekajkrat tudi zaradi sodnih odločitev. Žal je morala nadaljevati tudi nepopularne omejevalne ukrepe. V tem letu so se na predsedniškem mestu zvrstili sindikalisti Janez Posedi KSS (Pergam), Peter Majcen (KS 90), Zdenko Lorber (SZS Alternativa), Slavko Pungeršič in Franc Zupanc (ZDSS Solidarnost), Branimir Štrukelj (KSJS), od oktobra dalje pa to vlogo opravlja ministrica Anja Kopač Mrak.

Na 225. seji 18. januarja je minister **Andrej Vizjak** skušal poenotiti mnenja o uskladitvi višine minimalne plače z rastjo cen življenskih potrebščin. Omenil je tudi možnost sprejetja povsem novega zakona o minimalni plači. Ob tem je **Samo Hribar Milič** (GZS) vprašal, ali je z analizo mogoče dokazati povezavo med višino minimalne plače in številom delovnih mest.

Brez dogovora je na tej seji ostal tudi poskus imenovanja enega nadzornika (predstavnika ESS) Slovenskega državnega holdinga. **Hribar**

Milič je menil, da bi bil za to funkcijo primeren **Peter Kraljič**. Razprava o imenovanju nadzornika se je neuspešno nadaljevala tudi na naslednji seji 25. januarja. Sindikalna stran je menila, da je odločitev boljše sprejeti šele po ustavni presoji tega zakona.

Na dnevnem redu te seje so bila tudi izhodišča za strategijo razvoja Republike Slovenije do leta 2020. Ker država še ni opredelila razvojnih prioritet in investicij, je bilo iz sindikalnih vrst slišati kar precejšnjo skepso do sprejetja te listine.

Alenka Avberšek (GZS) je menila, da bi bilo strategijo dobro pripraviti skupaj z opredelitvijo industrijske politike. Zavzela se je tudi za program investicij in zmanjšanje administrativnih ovir. Ob predlogih za izboljšanje položaja malih in srednjih podjetij je bilo rečeno, da velikih podjetij ne bi smeli uničiti.

Na 227. seji 1. februarja je minister **Vizjak** predstavil reformo trga dela. Za njen cilj je postavil zlasti zmanjšanje segmentacije (prevelike varnosti zaposlenih za nedoločen čas in premajhne varnosti zaposlenih v negotovih oblikah dela). Cilj reforme naj bi bila prožna varnost, povezana s prozejšimi oblikami dela in zmanjšanjem obremenitve plač zaposlenih za nedoločen čas. Minister je napovedal tudi skrajšanje odpovednih rokov pri odpuščanjih iz poslovnih in krivdnih razlogov.

Delodajalska stran s tem ni bila zadovoljna. **Mija Lapornik** (TZS) je menila, da je predlagana reforma nesprejemljiva. **Igor Antauer** (Združenje delodajalcev obrti in podjetnikov – ZDOPS) je zahteval radikalnejše spremembe. **Marijan Hertiš** (Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije – OZS) je bil za odpravo dodatka za delovno dobo.

Z druge strani je **Andrej Zorko** (ZSSS) opozoril, da imamo ob finančni in gospodarski krizi tudi vedno težje razmere na socialnem področju. Novih delovnih mest ne bo dala reforma trga dela, konkurenčnost ni odvisna od dodatka za delovno dobo, je še zatrdiril. **Peter Majcen** (KS 90) je poudaril, da delavci potrebujejo čim večjo zaščito v zakonu, saj kolektivne pogodbe za delodajalce niso vrednota. Partnerji so izrazili tudi nezadovoljstvo nad tem, da je predlog že v državnem zboru, kjer je po ministrovih besedah nanj vloženih že 68 amandmajev.

Ob obravnavi predloga klasifikacije naložb SDH je **Andreja Poje** (ZSSS) opozorila, da bi morali prej sprejeti strategijo upravljanja in določiti sektorsko politiko ter oceniti posledice prodaje teh podjetij. Omenila je tudi obveznost oblikovanja demografskega sklada. **Zdenko Lorber** (SZS Alternativa) je dodal opozorilo o nevarnostih razkosanja slovenskih

železnici, **Peter Majcen** (KS 90) pa omenil razvrednotenje Luke Koper. Sindikalna stran je klasifikaciji enotno nasprotovala. Tudi **Samo Hribar Milič** (GZS) je menil, da bi bilo pred klasifikacijo dobro sprejeti strategijo. Ker državni sekretar z ministrstva za finance **Marko Pogačnik** predlagani klasifikaciji ni nasprotoval, ESS ni sprejel enotnega odklonilnega mnenja. Kmalu po tem je prišlo do spremembe vladajoče koalicije.

Na 229. seji 19. aprila je bila na predlog Sindikata lesne industrije Slovenije na dnevnem redu problematika lesne industrije, govor je bil tudi o akcijskem načrtu za dvig konkurenčnosti gozdno-lesne verige. Ker predstavnikov resornega ministrstva na seji ni bilo, je bila obravnava točke prekinjena.

Na 230. seji 26. aprila je pri obravnavi nacionalnega reformnega programa sodelovala tudi nova premierka **Alenka Bratušek**. Poudarila je, da sta za izhod iz krize ključna ponoven zagon gospodarstva in finančna konsolidacija. Državna sekretarka z ministrstva za finance **Mateja Vraničar** je prenesla ugotovitev Evropske komisije, da moramo ustaviti rast plač in reformirati trg dela. Ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **Anja Kopač Mrak** je dodala, da bodo spremembe ZPIZ-a in ureditve trga dela pripravili na podlagi analize aktualnih razmer. Gospodarski minister **Stanko Stepišnik** je opozoril na kapitalsko podhranjenost podjetij. Minister za zdravje **Tomaž Gantar** pa je dejal, da so v zdravstvu še rezerve.

Sindikalna stran je opozarjala na podcenjene ukrepe za povečanje dotoka denarja v proračun. Rečeno je bilo tudi, da program ni usmerjen k socialnemu miru in politični stabilizaciji. Delodajalci so opozorili na nujnost sprejetja zatega fiskalnega pravila. Po njihovih besedah bi morali biti zavarovanci pravičnejše obremenjeni s prispevki za zdravstvo, saj so zaposleni v gospodarstvu najbolj obremenjeni.

Na 231. seji 8. maja je bilo največ razprave o zakonu, ki naj bi na novo uredil postopke ob insolventnosti in prisilnih poravnava. Sindikalna stran se je zavzela za to, da bi ob stečajih imele prednost tudi terjatve delavcev. Ker so pri pripravi zakonskega besedila sodelovali le gospodarstveniki, so izrazili pričakovanje, da bodo njihovi predlogi naleteli na plodna tla.

Govorili so tudi o programu stabilnosti, ki je med drugim predvideval dvig DDV in uvedbo kriznega davka (ta naj bi po besedah ministra **Uroša Čuferja** znašal odstotek od prejemkov). Do dviga DDV in kriznega davka so bili tako sindikalisti kot delodajalci zadržani, zlasti sindikalistom je bila

bližja uvedba davčnih blagajn. Slednji so nasprotovali tudi deregulaciji poklicev, še posebej v trgovini.

Na 230. seji 7. junija so sindikalisti dokaj močno nasprotovali predlogu zakona o prodaji 15 državnih podjetij. Zlasti iz Sindikata kemične in nekovinske industrije ter gumarstva je prišel močan poziv k vključitvi zaposlenih v postopke prodaje.

Na 235. seji 28. junija je ob predlogu zakona o izvrševanju proračuna **Hribar Milič** dejal, »da bo pil vodo, ne bo pa omogočil razvoja in stabilizacije.« S sindikalne strani je **Andreja Poje** (ZSSS) opozorila, da je grajen na račun blaginje ljudi.

Ministrica za delo **Kopač Mrakova** je predstavila spremembe zakona o urejanju trga dela, po katerih bi bila javna dela namenjena le dolgotrajno brezposelnim osebam. Ker o predlogu zakonskih sprememb pred tem ni bilo usklajevanja, je **Zorko** ugotovil, da je bil socialni dialog poteptan, zato so sindikati predlogu odločno nasprotovali.

Na 236. seji 5. julija je bila na sindikalno zahtevo na dnevnom redu obdavčitev poklicnih pokojnin in zagotavljanje denarja za njihovo izplačevanje. **Zdenko Lorber** (SZS Alternativa) je menil, da naj bi bile obdavčene enako kot starostne pokojnine. V razpravi je bilo še rečeno, da je treba sprejeti pokojninski načrt in tudi zakon o poračunanju obveznosti Republike Slovenije do pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Na tej seji je bila na predlog Pergama na dnevnom redu tudi točka »Iščemo lastnika«. Predlagatelj je želel zvedeti, kdo izvršuje naloge lastnika državnega podjetja. Določnega odgovora ni bilo, le predstavnik KAD-a je izjavil, da še nimajo delnic teh podjetij.

Na dnevnom redu je bila tudi problematika papirne industrije, vendar je bila zaradi odsotnosti vladne strani preložena na naslednjo sejo, ko so partnerji podprli predlagani akcijski načrt »Les je lep«.

Vsaj tri naslednje seje so bile dokaj neplodne, saj partnerji niso sprejeli nobenega sklepa. Bolj polemična je bila 242. seja 19. septembra, ko so sindikalisti opozarjali na nujnost usklajevanja dohodninske letvice in olajšav, kar pa je vladna stran odločno zavračala.

Na 246. seji je na dnevni red prišel pokojninski načrt obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Delodajalci so ga zaradi previsoke prispevne stopnje zavrnili. Ministrica **Kopač Mrakova** je kljub temu dejala, da ga bo objavila po posvetovanju z Agencijo za trg vrednostnih papirjev.

Na 247. seji 20. decembra so partnerji obravnavali operativni načrt za pripravo socialnega sporazuma in oblikovanje osmih delovnih skupin za

posamezna področja. **Jože Smole** (ZDS) je v imenu delodajalcev dejal, da so za sprejetje jasnega in kratkega dokumenta s cilji, uresničljivimi v dveh letih. Predlagal je, naj socialni partnerji do 15. januarja pripravijo vsak svoj predlog ukrepov. **Semolič** (ZSSS) je predlagano ocenil za neuresničljivo. Ministrica **Kopač Mrakova** je pozvala k iskanju stičnih točk med predlogi delodajalcev in skupnimi predlogi sindikatov. Dodala je še, da predlogi delodajalcev rušijo zaupanje med socialnimi partnerji. Seja se je končala z dogovorom, da naj kompromis poišče krovna skupina socialnih partnerjev. Ta se je dogovorila, da bo vlada pripravila izhodišča socialnega sporazuma za izhod iz krize.

Še pred zadnjo sejo v letu 2013 so partnerji usklajevali tudi mnenja o slovenskem državnem holdingu, pri čimer je delodajalska stran zavrnila sindikalne predloge o ekonomsko-sosialnih odborih, ki bi zaposlenim omogočili sodelovanje v postopkih prodaje državnih podjetij.

dr. Anja Kopač Mrak,

President of the Economic and Social Council, Minister of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunities

Social dialogue faces new challenges

The twentieth anniversary of any institution is a significant achievement. Even more so if the institution's origin and twenty years of operation are based not on legal coercion or business interests, but on a common aspiration outlined in the brief rules for its activity. The Economic and Social Council is such an institution, based on the common interests of the participants and social responsibility of all partners.

The initial years of the Council's activity were dedicated to seeking the appropriate working methods, and before long, the first results were apparent. The Council's success was demonstrated by the wage policy agreements, social contracts and the negotiated legislation governing the rights of employees that were adopted. The Economic and Social Council has earned its reputation and gained in social importance, and no Government can disregard its role in making important social decisions. In spite of the indisputable and significant results achieved, the social partners disagreed about whether it was the Government, the employers or employees that benefited most from their work. Nevertheless, they were all convinced that there were still many opportunities to improve functioning and believed that the Council's role would be regulated by a special law in the coming ten years.

The Economic and Social Council functioned smoothly as long as the economy was growing, the difference from the EU average narrowed, and important and historic issues in our development – such as joining the

EU, the euro zone, etc. – were on the agenda. A deep economic and social crisis hit Slovenia at the end of 2008, exposing the consequences of unrealistic expectations and a hesitant approach to the structural changes that would enhance our economic competitiveness and safeguard the welfare state. As usual, the price for past inactivity and mistakes made by social decision-makers was largely paid for by the most vulnerable and powerless as the crisis experienced by Slovenia has been among the deepest and most persistent in the EU.

Soon after the crisis began, major weaknesses in the operation of the Economic and Social Council became apparent. At its onset, accord about certain more severe measures to overcome the crisis was urgently needed, but the ESC had no relevant routine practice established. In the fifteen years before the crisis, agreements had been taken step by step, through long negotiations, and it often seemed that the procedures were more important than their aims. Documents were adopted, but their implementation was not monitored, as growth was solid and there seemed to be no stopping it. As a rule, new agreements were adopted without any monitoring of the implementation of decisions negotiated earlier in the social dialogue.

At the beginning of the crisis, none of the parties was really aware of its depth; the employers did in fact warn about it, but the response was poor, because they were seen as being routinely critical of the state and trade unions, irrespective of the crisis or strong growth. The deep economic and social crisis increasingly affected all partners and adversely affected their ability to negotiate agreements. The dissatisfied members brought the social partners to a point where they were no longer sure how much compromise could be justified to their members.

For a long time, trade union density has been declining, along with membership; the fragmentation of trade unions through the growing number of new vocational trade unions was seen as weakening of their credibility to negotiate. Not even occasional checks on the number of members have been carried; therefore, a question of compliance with the representativeness requirements was raised. In the real sector, the number of terminated collective agreements was increasing, which prompted the fragmented trade unions to take more radical positions to protect their members.

Employers have faced similar problems. Non-compulsory membership in the Chambers and the resulting weaker financial position, the

establishment of new employers organisations and resulting implicit decline in trust in existing Chambers have led to numerous challenges about how to strengthen their representativeness, which is an issue not clearly regulated by law.

Their weak financial position adversely affects the social partners' ability to prepare for negotiations professionally and analytically. And in the absence of expert arguments, the volume of noise increases. The crisis prompted their more radical attitude to the Government (state), which was rather confused in these circumstances and relied on the partners and their social responsibility. But the partners found themselves in difficulties and had to make every effort to increase membership and thus ensure their survival. Some partners also erroneously believed that the state would be able to preserve the existing level of institutional organisation and continue to provide high-cost social rights, regular wages, sound health care, education and pension systems and maintain numerous special statuses afforded to particular social groups in times of prosperity. Some still fail to recognise that we have become a highly indebted state that will have to review many rights not deriving from work and not vital for subsistence. A further search for answers within the neo-liberal paradigm of free-market omnipotence would be fatal for our welfare state model in the long term; therefore, further interventions will have to continue to consider and guarantee solidarity, justice and equality to different social groups that are in similar circumstances. It will be the task of the Social and Economic Council to constantly hold a critical mirror to the persistent neo-liberal solutions which have already failed to contribute to overcoming the crisis.

Changes are necessary to ensure the successful future functioning of the Economic and Social Council. An appropriate law will have to be passed to regulate its operation and strengthen social dialogue, while taking account of the work of the National Council, which is an institution bringing together social partners, civil society and local communities. It is also vital to adopt a new piece of legislation to regulate the representativeness of social partners; it might also be necessary to amend the Collective Agreements Act and the Strike Act to strengthen and ensure the legitimacy of the social partners.

The work of the Economic and Social Council will have to be more efficient. The practise of consensual decision making established over the years has rendered serious discussion on certain issues impossible, not to mention agreement on them. Substantial internal differences within trade

unions and employers on certain issues become apparent straight away and full agreement is almost impossible to reach; hence, any major influence on legislation is obstructed. The agreement to harmonise all guidelines for structural policies affecting the rights of employees and conditions for the functioning of businesses through social dialogue has thus been seriously tested. We must also question the practice to date: sometimes the full texts of some Articles in certain pieces of legislation are written by social partners, who thus specify their own particular interests instead of only defining their positions on key legislative issues. It has not been uncommon for legislators to be asked to pass bills prepared in this way with exactly the same content as defined in negotiations by representatives of interest organisations. By doing so, they deprive the Government and the National Assembly of their constitutional competencies to create policy and pass laws for which they take responsibility before all voters, not only the social partners' members. This is not the regular practice in other countries, and must be changed. Decisions will have to be taken by democratic majority rather than by full agreement also when adopting positions within the groups of social partners; otherwise, the work of the Economic and Social Council will be even more obstructed. The current exaggerated fragmentation of social partners and their own particular interests result in unprincipled agreements and compromise and rational arguments for the best solutions to the benefit of all partners and citizens of Slovenia cannot prevail.

Undoubtedly, social dialogue is a valuable historic achievement, developed through the European development model which ensures that optimal solutions for the three involved parties are found. Therefore, the social partnership is a very important forum for developing agreements on key policies concerning our future development and ways to end the deep economic and social crisis, which will persist for years to come. The role of the Economic and Social Council is extremely important, as it constitutes the highest level of social dialogue. The importance of the ESC necessitates significant changes in its work in the coming third decade to the benefit of all social partners and society as a whole. I am optimistic about the Economic and Social Council's future, because I do not doubt the abilities of its members, their responsibility and commitment to do all the necessary work and thus make its 30th anniversary even more outstanding.

dr. Miroslav Stanojević

Social dialogue in Slovenia in the past decade: what has changed?

Social dialogue was losing momentum in the years before Slovenia joined the euro zone. At that time, the agreed policies of wage restraint, which in the 1990s were the key issue discussed by the Economic and Social Council, were implemented almost automatically. In 2004, this change overlapped with a change on the political scene. In that year, the general election, held immediately after accession to the European Union, were won by the Slovenian Democratic Party (SDS). The new centre-right government began its work by preparing a package of radical neoliberal reforms centred on introducing a flat-tax rate.

After the package of radical neoliberal reforms was announced, dialogue almost disappeared; the blockage was total. Negotiations on the introduction of the flat tax and the concerted formulation of policies were no longer an option. As the proposed reforms literally squeezed out trade unions from the social dialogue, they found themselves in the role of instigators of mass opposition to government reforms. The fight reached a peak in November 2005, when united trade unions organised a mass protest against the reforms in the centre of Ljubljana.

A direct result of these blockages and conflicts was a huge and immediate decline in public support for the government and its

reforms. This was followed by several ministers resigning and being replaced, and partial backing for the intended reforms. The most controversial of reform objectives – the introduction of the flat tax – was abandoned. In the second part of its mandate (2007 and 2008), when inflation was again on the rise, the centre-right government tried to renew dialogue with social partners; this resulted in the signing of a three-year social agreement. In the meantime, however, relations between the actors had changed to such an extent that the system of competitive neo-corporatism and the relative legitimisation of political elites were no longer working. The overhauled political dialogue, however, and the social agreement had no actual impact, and the right lost the 2008 elections.

Squeezing out and radicalising social partners

In the period of the great (pre-crisis) economic boom, the burdens accumulated by companies in the period leading up to EU membership were additionally increased by massive borrowing, in combination with monetary shock (joining the euro-zone). In this situation, the possibility of traditional exchanges – more work and flexibility in exchange for stable employment with more or less fixed wages – was disappearing in many sectors and companies. The policy of concessions made by employees and their trade unions to enable additional workloads no longer protected jobs and secure employment.

In the second half of the past decade, the fading away of these established micro-exchanges within companies overlapped with the policy of squeezing trade unions out of the sphere of political influence. Trade unions were consigned to a no-man's land: shut out from the sphere of political influence, they were confronted with the rapid decline of traditional trade union activities inside the companies on which their membership was based. This dimension of the period of high economic growth is clearly evident from the rapid dwindling of the trade union movement (decline in membership) in Slovenia during the period. In only a few years, trade union membership had decreased by more than 10% from the previous 40% to less than 30%. A logical response to this situation was a radical turn in trade union policies towards their memberships' interests and the radicalisation of their policies.

In 2006, the centre-right government passed a new Chambers of Commerce and Industry Act, whereby previous mandatory membership in this

organisation was replaced by voluntary membership. This resulted in the radicalisation of negotiating positions also on the employers' side. Following this change in status, the previously moderate employers' organisation, which used to be closely involved in social dialogue, worked assiduously to acquire members and also radicalised its positions.

All these changes did not actually result in a neoliberal revolution, but rather created a system in which the blocking of social dialogue was becoming systematic and repetitive.

The changes had a significant impact on collective bargaining in Slovenia. Even before Slovenia joined the EU, collective bargaining was decentralised from the general to the sectoral level; however, after the change in status of the Chamber of Commerce and Industry, the previous almost total coverage of employers with collective agreements had already shrunk to less than 90% in 2008. Following the recent similar change in the status of the Chamber of Crafts, it is expected that this trend will continue.

Social dialogue continues to be blocked

The obstructions to social dialogue that first appeared in the period of economic growth and the domination of centre-right political parties continued during the recession and also after the victory of centre-left parties in the 2008 elections. Immediately after the elections, the new government coalition, led by Social Democrats (SD), found itself in the middle of an economic crisis. In 2009, the very first year of their mandate, annual GDP fell by 8%.

With the onset of the crisis, Slovenia had to address problems which the country had never experienced before: a growing budget deficit and public debt. The export sector was facing a rapid decline in demand in foreign markets. Insolvency problems followed by a series of collapses were seen in the construction sector. Unemployment began to rise.

In autumn 2009, Slovenia was swept by a wave of spontaneous strikes; a strike by women workers at Gorenje attracted most attention. Their message was clear: the reduction of rights had gone beyond the maximum, still acceptable limit. A series of government intervention measures followed, together with an increase in the minimum wage.

Trade unions in this period were debilitated, as they had lost almost one fourth of their membership, and politically were increasingly radical. During this wave of strikes, trade unions also faced the risk of losing legiti-

macy; the Gorenje workers, for example, turned against their own trade union representatives. This pressure resulted in a further radicalisation of trade union requests and hardened their negotiating positions. Similar processes of re-tying links with their membership and radicalisation were also evident on the employers' side.

In these conditions, the government responded pragmatically to the increased pressures of internal, spontaneous social dissatisfaction articulated through trade unions, and began formulating a policy of structural reforms. At the beginning of 2010, it adopted an exit strategy which was basically a response to the anti-crisis policies defined by EU institutions. At first, the government tried to obtain the support of social partners for the measures envisaged: a reduction in public expenditure, labour market reform (based on the 'workfare' approach) and pension reform (raising the retirement age to 65). But, as soon as it confronted serious opposition, it tried to formulate the reforms unilaterally.

This circumvention of social dialogue mechanisms had an extremely destructive political impact. The weakened and radicalised trade unions, which had been pushed into opposition by the right-wing government and 'kept at a distance' by the left-wing one, began to articulate political and social dissatisfaction and showed an extraordinary power to mobilise people. Political conflicts and referendums, a political crisis and, finally early elections followed. By insisting on unilaterally formulating and implementing structural reforms, the centre-left government managed to antagonise all the trade unions, in particular, the public sector, the foundation of Keynesianism, that is, its own foundations.

Latest developments: government fiscal crisis

Following the early elections of 2011, the centre-right coalition, led by SDS, returned to power. The new government focused on preparations for the third round of privatisation (which this time would be characterised by radical internationalisation), on solving banking system problems, and tackling the budget deficit.

The budget deficit was perceived as the most critical issue. In line with its general ideological profile, the conservative coalition immediately proceeded to radically reduce public sector expenditure. At first, it planned a 15% linear reduction in wages, but after a general strike of public sector employees in April 2012, it proposed a reduction, agreed upon by trade

unions, of 8%, and had it immediately adopted by the National Assembly in the form of a comprehensive act on fiscal balance (ZUJF).

In late 2012, a mass civil society movement appeared, which first turned against the government and its radical austerity policy, and finally against the entire political elite. The core of the movement was made up of public sector employees, together with numerous well-educated and mostly unemployed young people. In January 2013, the employed in the public sector employees again responded en masse to the general strike.

In early 2013, under pressure from the general public uprising and internal turbulence, mostly linked to corruption scandals, the conservative government began to disintegrate. The new centre-left government faced the issue of the banking hole caused by the global financial crisis in conjunction with unlimited borrowing during the economic boom; it focused its endeavours on solving the banking crisis. The problem was so extensive that the government could not give up measures to reduce public expenditure; it also began to seek new sources of revenue, and announced the sale (i.e. third privatisation) of certain companies in which the state held a majority stake.

In the very first months of the new government, in May 2013, “the golden fiscal rule” became a constitutional principle. This resulted in an actual ban on referendums concerning public finance issues. In spite of the fact that the political scene was strongly divided, agreement on the fiscal rule was easily obtained, and warmly welcomed by European institutions and (albeit less explicitly) financial markets.

Factors of change

In his book *The Strange Non-Death of Neoliberalism* (2011), Colin Crouch suggests that the Keynesian system, which was based on increasing public spending, with accompanying problems of growth in public debt and inflation, has in the last decades been supplemented by a system of “privatised Keynesianism”: the massive indebtedness of members of the lower middle and working classes. Vast amounts of such credit obligations were resold by financial experts in secondary markets, in total compliance with free-market rules, the rules of supply and demand. The results of this market-rational race for profits were completely irrational. Breakdown was inevitable. Clearing up the consequences of the operation of such freed financial markets, an economic catastrophe which extended

beyond the scope of the 20th century Great Depression, was taken on by states and the public sectors of national economies. Solving the crisis with public funds inevitably required new public borrowing. In this way, the strongly criticised key error of Keynesianism was not only repeated, but ultimately exceeded, as it was repeated in a grotesquely multiplied form, in public borrowing of epic proportions. Additional differences were controlled inflation and much less controllable unemployment. Compared to classical Keynesianism, everything was carried out through a privatised financial operations. Unfortunately, this attempt to correct classical Keynesianism with “privatised Keynesianism” did not eliminate the errors of classical Keynesianism, but raised them to the level of catastrophe.

The crisis in Slovenia, with its massive borrowing and the creation of a banking hole, was only a local event, small collateral damage caused by big, unregulated, free-market financial speculation.

Given all these changes, is social dialogue in Slovenia still possible?

First, in Slovenia trade unions remain, despite the decline in membership and changes in the trade union scene, relatively influential interest organisations. They are closely associated with the collective bargaining system, which (still) includes a significant majority of employees and is a vital factor in labour market regulation and comprehensive neo-corporate institutional arrangements.

Second, the public sector is relatively well developed; employees are well organised in interest groups, which was evident from the excellent organisation of the recent general strikes in this sector. Considering that the public sector was under great pressure, and that employees in this sector traditionally support the social market economy, their participation in social dialogue concerning issues that directly touch on their interests is perfectly reasonable; open conflict with public sector employees would entail the risk of the whole political elite losing legitimacy, and could lead to serious political instability.

Third, relatively unstable coalition governments are, in principle, biased in favour of social dialogue. It is most likely that in conditions of growing external pressures, such governments will seek internal support. As coalition governments’ instability is to a certain extent associated with proportional representation, the introduction of a majority electoral

system would probably result in Slovenian governments' being less susceptible to pressures from civil society, while the pressure of external factors would, under unchanged conditions, remain unchanged. As relations between internal and external pressure would change, such a change in the electoral system would increase the importance of external factors.

Fourth, it seems paradoxical, but new problems, such as a budget deficit and the growth of debt and unemployment may, in conditions of relatively strong civil society factors and unstable government, promote social dialogue.

Everything has changed

Factors affecting the dismantling of social dialogue (and deregulation of industrial relations) are plentiful, and in the context of the non-death of neoliberalism, potentially very strong

First, the decline in trade union membership, which began in the middle of the past decade, in a period of economic boom and the launch of the great privatisation race, is quite marked. Trade unions in developed Western democracies also face declining membership, which seems to be a general trend in any developed society. In developed democracies, this decline occurred over several decades, while in Slovenia it happened in only few years. When confronted with this change, the first logical (strategic) response of trade unions was to turn to their membership, to embrace their members' everyday interests and requests. The fact that ordinary members' requests are radical and usually reflect their narrow working and branch interests is a feature common to all trade union membership bases, not only to Slovenia's. For this reason, the turn towards the memberships' interests means not only the radicalisation and fragmentation of trade union negotiating positions, but also the holding of positions which, insofar as the creation of a common policy is concerned, may be less acceptable to other actors.

Second, on the employers' side, developments were similar, except that the radicalisation of positions went in the opposite direction. The change in the status of the Chamber of Commerce and Industry in 2006 and of the Chamber of Crafts late last year resulted in the endeavours of both organisations to attract members who more or less consistently support a radical reduction in tax burdens, labour market flexibility and accompanying institutional changes. All these requests, which the employers' interest

organisations must of course take into consideration, are, in terms of the interests championed by trade unions, far beyond the limits where dialogue and consensus are still possible.

Third, membership of employers' organisations has a decisive impact on the result of collective bargaining, since, because of the decline in membership, the coverage of the employed population with collective agreements is reduced. This reduction, in turn, shrinks the network which forms the infrastructure of mature social dialogue.

Fourth, weak, unstable governments, prone to pressures from free financial markets, have very little room to manoeuvre. Achieving consensus within these new boundaries is extremely difficult, considering the external pressures on one side and the radical positions of social partners on the other. Consequently, governments tend to avoid dialogue with clearly ever more demanding social partners, although by doing so they risk a radical loss of legitimacy.

Five, in such circumstances, the unilateral preparation and implementation of government policies which avoids social dialogue is becoming a key mechanism for transferring and implementing European policies. In this way, not only governments, but also European policies are losing their legitimacy – the passivity of the electorate on the one side and the (corresponding) unexpected forms of mobilising it on the other imply a pending political crisis.

Six, the relations described above deepen disagreements and mistrust among social partners. In such a situation, the adoption of the fiscal rule and the prohibition on referenda in order to implement EU policies about which there is no internal consensus was a logical move of the political elite. However, the problem with this logical move is that it did nothing to preserve people's trust, while decisively modifying key indicators of social dialogue. By disrupting the balance of power in society, it undermined well-established norms of consensus decision-making among social partners in Slovenia.

Conclusion

In the past decade, neo-corporatism, the systematic inclusion of big interest groups in the formulation of public policies, which in the 1990s was still a viable organisational form of reproducing the social state and social market economy, was confronted with a crisis and with powerful

processes of internal dismantling and disorganisation. What was the main cause of this change?

The system of neo-corporative regulation, which was basically set up to adapt to the Maastricht Treaty standards, contained some internal limitations. It ensured consensus on systematic wage restraint and interim consensus on micro-level reorganisations which resulted in a gradual increase in workloads. Over the medium term, this system helped to preserve the competitiveness of national economies; but after more than a decade, it clearly showed signs of internal self-exhaustion.

This exhaustion of the system overlapped with Slovenia's joining the EU and adopting the euro. The fixing of the exchange rate of the national currency included an automatic, rapid increase in competitive pressures on Slovenia's economy, particularly its export sector. This pressure was combined with massive borrowing by Slovenian companies and a second wave of privatisation.

The onset of the crisis was a further blow to factors which in Slovenia traditionally provided for social dialogue and the ensuing consensual formulation of public policies. During the crisis and attempts to control it, factors and processes emerged and gained momentum in Slovenia which blocked and undermined dialogue, replacing it with the unilateral adoption of anti-crisis measures. This is a problem not only in Slovenia, but in Europe and the world as a whole. The essential difficulty is the method of solving the economic and financial crisis, the strange non-death of neoliberalism. In Slovenia, the attention of local and external policy-makers is currently focused on solving the banking crisis. Solving this problem automatically deepens the country's fiscal crisis. Solving the fiscal crisis has several classical dimensions: more or less brutal limitation on public sector spending, especially on wages, the search for new (fiscal) sources, and privatising state-owned assets.

All these ways of resolving the fiscal crisis are extremely conflict-rising. The capacity to find new sources is limited. Reducing public expenditure normally implies the marketisation and privatisation of the public sector, i.e. its dismantling. The sale of state assets, as shown by the Hungarian example, is a temporary solution.

Is it still possible and sensible to maintain social dialogue in this overall process of the strange non-death of neoliberalism?

In terms of preserving the social state and social market economy, maintaining social dialogue makes sense, as social dialogue is the life-giving organisational form of reproducing the social market economy.

In fact, the European Union has never given up social dialogue; although in Europe in recent decades this dialogue took place mainly in the process of forming the single European market. Dialogue is the European social model; not its adaptation, and within this, particularly the adaptation of national social policies to the requirements of the European market. It is evident that such past adaptations contributed considerably to exacerbating social and political crises in Europe, and were also factors underlying the current blockages in European development.

This is the environment in which those engaged in social dialogue in Slovenia operate. Is social dialogue on overhauling the public sector in Slovenia still possible? This will depend on the conceptual, organisational and mobilising capacities of the various parties, and on whether they will be able to engage in dialogue that is not ambushed by past competitive corporatism and does not legitimise the erosion of the public sector, but will, on the contrary, contribute to its renewal.

mag. Dušan Semolič, President

Slovenian Association of Free Trade Unions

Twenty years of the Economic and Social Council means twenty years of dialogue, negotiations, exchanges of opinion and agreements among government representatives, employers and unions about economic and social policy issues. Although the dialogue within the ESC was at the state level, it has had a great effect on the social dialogue at the level of industries and entrepreneurship.

In these twenty years, we managed to develop a democratic standard of social dialogue which no Government could deny. However, this standard had its ups and downs. Harsh words were often spoken in the dialogue, but this was normal in this past period and the times we live in.

The work of unions within the ESC was marked by efforts to create conditions for decent work, safe and decent employment and more effective social protection. Unfortunately, we were not always successful. Many things did not depend solely on us. Nevertheless, it cannot be overlooked that we managed to achieve many improvements for the benefit of workers. Let us recall the amendments to legislation regulating labour, pensions and disabilities, safety at work, the rights of the unemployed and many others.

The ESC is continuing its extraordinary work. The functioning of the ESC is not regulated by law or the constitution; however, it is more than necessary and it is beneficial for our society. Governments have changed many times, but no one could deny the role of the ESC. It will surely remain so in the future. This is an important heritage of the many members of the ESC who participated in making its history.

mag. Samo Hribar Milič, President

Chamber of Commerce and Industry of Slovenia

Social dialogue is one of the fundamentals of democratic society, which has already taken root in Slovenia. This is also thanks to the Economic and Social Council (ESC), of which the Chamber of Commerce and Industry of Slovenia, the largest independent voluntary organisation in the business sector, is a member. In the 163 years of its existence, the chamber has striven to promote the interests of business entities, and in the last 20 years, the ESC has been an institution in which the chamber, as a social partner, has had many opportunities to do so.

In the last decade of the ESC's operation, the chamber has experienced moments of great joy, such as when Slovenia became a full member of the European Union in 2004, but also difficult moments resulting from the serious economic crisis, which is still ongoing. In the years when our economy was thriving, when we adopted euro as our currency and enjoyed great employability and social welfare, the partners quickly found a common language. Of course, the situation has changed significantly since 2008. The business sector has been operating in harsh conditions for the sixth consecutive year and it is increasingly more difficult to reconcile different interests.

Social dialogue has faced severe trials in these conditions, and we consider that it has failed the test. Burdens on the business sector have grown from year to year, exacerbating business conditions. Great conflicts in the interests of social partners are among the reasons we have not yet found our way out of the crisis, which would enable the economy to grow again and ensure greater satisfaction and social security for all.

The level of trust has fallen considerably in recent years, including in the activities of social partners. The understanding of mutual dependence, identification of common interests and greater respect could bring faster and better action for exiting the crisis and more favourable results for Slovenia. We who represent the interests of employers also consider values, knowledge, integrity and fairness and the satisfaction of employees to be the foundations of successful business policy and business relations. This has been demonstrated countless times in successful dialogue within particular companies that are operating well despite the difficult conditions. Of course, the economic status of business entities varies, and this has to be taken into account. A stimulating business environment, better business conditions, the reduction of administrative barriers and tax burdens should be our common goals. Social partners in particular should pursue these goals with the welfare of future generations in mind.

We hope that in spite of the disagreeable conditions, we will find enough sense and courage to take at least a few crucial steps forward in the tripartite dialogue this year, which would ensure a better future for us all.

dr. Janez Posedi, President

Confederation of Trade Unions of Slovenia – PERGAM

For the Confederation of Trade Unions of Slovenia – PERGAM, the 20th anniversary of the Economic and Social Council is an occasion to look ahead. Critical reflection on the past role of the Economic and Social Council is certainly necessary, but we are primarily concerned with its future tasks. The situation in which Slovenian society has found itself since 2009 force us to take decisions aimed primarily at repairing the damage caused by past practices, some of which were good. However, we consider that, in the current situation, the will and time to engage in unencumbered dialogue about our future are lacking.

For this reason, we wish lay out a path for future dialogue that would enable us to create a society where every individual would feel they have a role, a purpose, rights and duties. This path is based on respect for the individual and solidarity. Of paramount importance for the stability of society and the state is the efficient use of public resources, adapted to the society's capacities. Therefore, our future should be based on a development-oriented economy. Activities and projects in which public finances may realise their development potential must be defined through dialogue. Economic policy must, through fiscal, investment and other measures, ensure the optimal conditions for economic development. Economic policy measures must enable the creation of technologically advanced and environmentally sustainable jobs, and ensure the maximum protection of health and safety at work. It is also necessary to provide means for restructuring companies in difficulty, including training and retraining schemes, in order to maintain existing jobs and create new, high-quality jobs. Special attention must be paid to green technologies, sustainable agriculture and the management of natural resources with a view to attaining food self-sufficiency and the rational use of renewable resources. Our development strategy must ensure the efficient mitigation of social consequences of globalisation. Conditions for increasing the innovation capacities of businesses must be created. To achieve all this, it is necessary to set up effective mechanisms for promoting cooperation between business, innovators and R&D institutions. The Economic and Social Council is the right forum for agreeing on common goals and measures, and on how to implement them.

Jože Smole, Secretary-General
Association of Employers of Slovenia

The 20th anniversary of the Economic and Social Council coincides with the 20th anniversary of the Association of Employers of Slovenia; this makes us especially proud because the Association was one of the stakeholders engaged in setting up the ESC. The Association of Employers of Slovenia perceives the Economic and Social Council as a fundamental and central forum for tripartite dialogue between the employers, the trade unions and the Government, offering us the opportunity to co-create economic policy and exert direct influence on the shaping of legislation. The fact that, for two decades, the Economic and Social Council has been successful in maintaining its role and influence while functioning on a voluntary basis – it was not established by law but operates on the basis of the Rules agreed by the social partners and the Government – points to a high level of social dialogue and its tradition in Slovenia. Throughout this period, the opinions and decisions of the Economic and Social Council have been observed by the Parliament.

The Association of Employers of Slovenia chaired the Economic and Social Council from April 2011 to October 2012, this was in the period following a standstill in the tripartite dialogue within the ESC. During our presidency, we intensified the work of the ESC and negotiated the Starting Points for the Social Contract 2012–2016, which was one of the most important documents at the time providing the basis for the reforms to follow (labour market, pensions). Bearing this in mind and following the initiative of the Government of the Republic of Slovenia and the trade unions, we extended our term of office from one year to the year and a half.

As the ESC chair, the Association hosted Mr Staffan Nielson, the President of the European Economic and Social Committee, and informed him in more detail about the situation in Slovenia and the functioning of the Economic and Social Council.

I am convinced that 20-year existence of the Economic and Social Council, which has been based on voluntary agreement of the social partners rather than on formally adopted act, represents a solid enough basis that will continue to offer a platform to coordinate and co-create the economic policies and Slovenia's future. I am convinced that the social dialogue is the dialogue of the future.

Boris Mazalin, Honorary President

Trade Union Confederation 90 of Slovenia

After twenty years, social partnership, social dialogue and tripartite dialogue can show some important achievements.

A series of agreements among employers, unions and the government, and important coordinated amendments to draft acts and measures would not have been achieved without social dialogue. This has to be emphasised in order to assess the many deficiencies of the ESC in the light of the need to further enhance fundamental relations in the tripartite dialogue. A few accomplishments cannot conceal the fact that individual parties in the ESC often have adversely different understandings of the concepts of »dialogue«, »economic«, »development«, »flexible«, »safe«, »social« and »partnership«, and of the roles of the participants. In view of over twenty years of transition, this means that the ESC has had some influence on developments in relations between employers and unions, on the actions of the government and, indirectly, on the actions of parliament. However, at key moments of development, it was not able to rise to the challenge of difficult circumstances. The main reason for this is the lack of political, economic and social vision in Slovenia.

The ESC has undoubtedly made an important contribution to developing political culture. It has not yet said its last word on this. However, it will have to find common and specific answers to the questions posed. Only in this way will it constructively contribute to taking us out of the current daunting social, economic and development situation.

Branko Meh, Vice President and President of the Management Board

Chamber of Craft and Small Business of Slovenia

An efficient social dialogue requires strong and independent employers' and employees' organisations. It is precisely in a period of financial and economic crisis that the role of employers' organisations is crucial, and in particular, that their proposals for establishing conditions to revive economic growth be taken into account.

Apart from that, one must remember that the interests of employers' organisations are heterogeneous, since they are those of such different members. The Chamber of Craft and Small Business of Slovenia represents tradesmen, micro- and small enterprises whose needs and activities within the business environment differ significantly from those of medium-sized and large enterprises. Therefore, we remind that the equality of small and large enterprises often means the inequality of the small. Regarding legislation, we miss the observance of the principle of the Small Business Act, which was adopted by the European Commission in 2008, »Think Small First«. Nevertheless, we hope that within the framework of the ESC, the voice of the small will become increasingly more relevant, given that small enterprises comprise 99% of Slovenia's economy and employ 230 thousand people.

Drago Lombar, President

*The Confederation of New Trade Unions of Slovenia –
Neodvisnost*

Following the changes to the political and economic system, it became necessary to find the most effective way to protect labour and social rights. Workers' representatives and representatives from politics and business understood that the protection of the interests and rights of the groups they represented had to be organised in a new way.

This led to the idea of tripartite dialogue and coordination, resulting in the setting up of the Economic and Social Council (ESC). Our central trade union, KNSS – Neodvisnost, with its then president France Tomšič, was among the initiators of this tripartite body. When it was established in 1994, the ESC had only 15 members, 5 for each social partner. At present, the number of members is higher.

As a member of the KNSS – Neodvisnost Presidency, I was aware when it first began its work of the difficulties this infant Economic and Social Council faced. This was to be expected, as the idea was new, and each of the partners wanted to achieve as much as possible for their own organisation.

However, I consider that the role of ESC was, and remains, very positive, and that in crucial moments for our country, such as joining the EU and adopting a common monetary policy (adoption of the euro), this body played a key role. I am firmly convinced that the results of the referenda would have been different without a clear message to our citizens that on these issues employers and employees were in full agreement.

After all these years of the ESC's activity (more than 250 meetings) it has become evident that it is more and more difficult to take decisions and that we are mostly taking note of proposals. Therefore, it is paramount to consider changes, at least at the decision-making level. Currently, all decisions are adopted by a consensus of all social partners; however, in these difficult times, consensus is practically impossible.

In saying this, I do not wish to diminish the importance of the Economic and Social Council; on the contrary, I believe that this body remains the only warranty for preserving and improving the economic and social situation of the citizens of Slovenia, as the positions and decisions adopted by this body are binding on all partners – Council members.

Igor Antauer, Secretary-General

*Association of Employers in Craft and Small Business
of Slovenia*

With almost 20,000 employers and over 120,000 jobs, the Slovenian crafts and entrepreneurship sector constitutes an important part of Slovenian economy, and our active participation in the work of the Economic and Social Council is important to our members. Active, constructive and productive tripartite social dialogue contributes to the economic and social development of society. It provides an open and rather informal forum for exchanging views with trade unions and the Government. It seems that in the past 20 years, tensions between social partners often lessened owing to the exchange of views on the Economic and Social Council.

Over its twenty-year history, the Economic and Social Council has had its ups and downs, like any other institution. But the less the messages of the Economic and Social Council partners are heard, the greater the tension. The more often common positions to the benefit of citizens are sought, the lower the tension. The less we keep stubbornly to our positions and oppose compromise, the better the results.

I hope that in the next decade and beyond, the Economic and Social Council will see common reconciled positions of the social partners prevail over obstinate persistence in their respective views. I therefore hope that we listen and hear each other better and, above all, that policy-makers will consider the social partners' – joint or individual – points of view when adopting decisions.

I also hope that legislative arrangements to regulate the status of the Economic and Social Council are adopted and its competencies, procedures and relationship with the Government and the National Assembly clearly defined.

Zdenko Lorber, President

The Slovenian Federation of Unions ALTERNATIVA

It is somewhat antagonistic to write about the history of the Economic and Social Council in Slovenia. On the one hand, as social partners, we can be very critical and often dissatisfied with the results of the tripartite social dialogue; on the other hand, our presence and active approach prove that, despite our dissatisfaction, we respect this body and the opportunity to promote the interests of our members. So what is the force that drives us to meet at Gregorčičeva 27 almost every Friday, despite the extremely uncertain prospects of reaching an agreement and the fact that participation in this body is not compensated with attendance fees or television broadcasts?

The answer is not unequivocal, but it is definitely attributable to the results of twenty years of active work. I believe that the success of the ESC's activities is more closely connected with the period when our country was pursuing the objective of accession to the EU and the monetary union. When the country had set the objective, the ESC could also play its role. The country's achievements in that period can also be attributed to the work of the ESC. Likewise, the ESC's work was a response to the instability of the country in times of crisis. Although the first appeals to call attention to the extent of crisis and its consequences, along with social and employment issues, were reflected at the time in the ECS's work, no one heeded these warnings. At the time, it would have required more dialogue, more tolerance to assess different proposals, and more willingness to seek consensus; the conduct of government policy often led to a situation which made dialogue impossible. Without being duly considered, the abundance of different anti-crisis strategy documents, often preconditioned with EU deadlines and the 'recommendations' of various European institutions, was all in vain. Therefore, it is not surprising that social dialogue has also turned out to be unsuccessful in initiatives for various referendums that the Government lost because it did not respect social dialogue.

Therefore, given the past experience of all the partners in this dialogue, does it still make sense to continue to insist? As long as we as partners are able to reach an agreement – in the same way as when adopting the Employment Relationships Act – and as long as government policy respects and is ready to respect such an agreement by not interfering with the solutions agreed between the social partners, social dialogue is worth maintaining and striving for.

Mija Lapornik, Executive Manager

Slovenian Chamber of Commerce

The Slovenian Chamber of Commerce was established on 17 November 2006 pursuant to the Chambers of Commerce and Industry Act, and became operational on 1 January 2007.

It is one of the two representative chambers of commerce and industry in Slovenia. In addition to the tasks it performs for its members, it participates in the formation of economic system and policy and in international chamber organisations. On the basis of cooperation with its voluntary members and specialised staff and, if necessary, with the cooperation of external experts, the chamber develops an effective, transparent and dynamic form of integration required for the operation and development of commercial and related activities in the modern global market, operating according to the principles of the market economy and competitiveness.

Not long after the start of its operation, the social partners, including employers' organisations, unions and government authorities and institutions, recognised the newly-established chamber as an important actor in social dialogue at the state level owing to its professional and active participation in considering issues and measures relating to economic and social policy and other issues concerning specific fields of the partners' dialogue. This is confirmed by the fact that already on 29 June 2007, the Slovenian Chamber of Commerce became a full member of the Economic and Social Council by signing the Rules on the Operation of the Economic and Social Council (consolidated text).

The chamber puts great emphasis on tolerant social dialogue at all levels, continuing education and training, the implementation of partner programmes and the expert work of commissions, sections, and working and project groups. The working and project groups give the members opportunities to exchange experience and transfer knowledge. The Slovenian Chamber of Commerce is also successful in project work. Under the first European project of the chamber entitled »Greater competence – better communication between employers and employees in trade«, the Collective Agreement for Commerce Sector was the first sectoral collective agreement to be translated into two foreign languages, and participants in training throughout Slovenia were acquainted with labour legislation and acquired knowledge and skills needed to conduct social dialogue in their environments.

Slavko Pungeršič, Vice President

Association of Workers' Trade Unions of Slovenia – SOLIDARITY

The Federation of Workers – SOLIDARITY was established on 25 November 1999 by ten entrepreneurial trade unions from the Dolenjska and Bela krajina regions. In the first two years, the Federation's head office was in Novo mesto, moving to Ljubljana in 2002, as the Federation expanded and acquired country-wide representative status. At the congress held on 16 March 2004, the Federation was renamed the Association of Workers' Trade Unions of Slovenia – SOLIDARITY.

After acquiring country-wide representation, we submitted an application to become a full member of the ESC and started to engage in its work by attending meetings and working groups without having the right to vote. We became full members of the ESC on 8 May 2007, when the amendments to the Rules on the Operation of the ESC were adopted. Since acquiring full membership, the Association of Workers' Trade Unions of Slovenia – SOLIDARITY has attended all meetings and participated in all working groups where solutions concerning legislative areas specified by the Rules on the operation of the ESC were prepared and harmonised. We chaired the ESC according to the agreed schedule.

At present, the Association is represented in the ESC by Slavko Pungeršič and Franc Zupanc; in the period from 2007, Nina Avbelj and Branko Celinšek were Council members.

Given that the Council is a tripartite body composed of three very different interest groups, the coordination process is usually long and laborious, but can, nevertheless, be assessed as successful because a compromise is eventually found on most of the vital issues. We believe that we would see much poorer regulation of social rights and the rights of employees, even more to their detriment, without this body. And there would certainly be more referendums and more protests and street actions.

Considering the general and economic situation of the country, some turbulent times lie ahead: wishes to change legislation are constantly on the agenda, and most of the proposals aim at restricting the rights of employees, pensioners and the socially disadvantaged; therefore, the processes of coordination and seeking solutions within the ESC will be of considerable importance. The Association of Workers' Trade Unions of Slovenia – Solidarity has actively advocated solutions to the advantage of employees and contributed to equality and the well-being of all citizens, and will continue to do so.

Branimir Štrukelj, President

Confederation of Public Sector Trade Unions of Slovenia

The Confederation of Public Sector Trade Unions of Slovenia became a full member of the Economic and Social Council in 2007 after the social partners had amended the rules on the operation and composition of the Council. Before that, the trade unions of the public sector had no representatives in the Economic and Social Council and were only able to observe its work from the outside.

The participation of the Confederation of Public Sector Trade Unions of Slovenia in the Economic and Social Council, on the one hand, allowed the social partners to face the views of public servants on topical issues concerning their labour and social situation. On the other hand, the information about the adopted positions and decisions disseminated to trade unions by the Confederation were passed on to the members and thus social dialogue was expanded to the public institutes and other public administration organisations.

As the economic crisis was deepening, the public sector was facing the increasing pressure of the Government's austerity measures, which adversely affected salaries and services. The dialogue between employers and trade unions about the measures required in the public sector became strained. There were differences between the social partners regarding the solutions to individual issues proposed by the Government and again the Economic and Social Council acted as a catalyst for views, at least temporarily, until more acceptable solutions were proposed by the Government.

The issues such as the qualification structure and the system of vocational education and training in the context of lifelong learning, which are usually the subject of social dialogue and have a significant impact on employment and economic efficiency, were not awarded sufficient attention. We hope that in the future a social contract devoting more attention to these issues will be negotiated.

Predsednica ESS: **dr. ANJA KOPAČ MRAK**, ministrica
v Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

DELODAJALCI

MILAN LUKIČ, predsednik
Združenje delodajalcev Slovenije
namestnica: mag. TATJANA
PAJNKIHAR

JOŽE SMOLE, generalni sekretar
Združenje delodajalcev Slovenije
namestnica: KRISTINA BARIČ

mag. SAMO HRIBAR Milič,
predsednik in generalni direktor
Gospodarska zbornica Slovenije
namestnica: ALENKA AVBERŠEK

TATJANA ČERIN, izvršna
direktorica
Gospodarska zbornica Slovenije
namestnik: IGOR KNEZ

IVAN JANI ULAGA
Občitno-podjetniška zbornica
Slovenije
namestnica: mag. MAJA RIGAČ

MILAN ŠKAPIN, predsednik
Združenje delodajalcev obrti
in podjetnikov Slovenije
namestnik: IGOR ANTUAUER

VERA ALJANČIČ FALEŽ
Trgovinska zbornica Slovenije
namestnici: NINA POTISEK,
MIJA LAPORNIK

DELOJEMALCI

mag. DUŠAN SEMOLIČ,
predsednik
Zveza svobodnih sindikatov
Slovenije

MILAN UTROŠA, sekretar
Zveza svobodnih sindikatov
Slovenije
namestnik: DRAGO ŠČERNJAVIČ

dr. JANEZ POSEDI, predsednik
Konfederacija sindikatov Slovenije
PERGAM
namestnik: JAKOB POČIVAVŠEK

PETER MAJČEN, predsednik
Konfederacija sindikatov 90
Slovenije
namestnik: BOJAN ŽVIKART

DRAGO LOMBAR, predsednik
KNSS – Neodvisnost
namestnik: MIROSLAV GARB

ZDENKO LORBER, predsednik
SZS ALTERNATIVA
namestnik: BOJAN GOLJEVŠČEK

FRANC ZUPANC, član predsedstva
ZDSS SOLIDARNOST
namestnik: SLAVKO PUNGERŠIČ

BRANIMIR ŠTRUKELJ, predsednik
Konfederacija sindikatov javnega
sektorja Slovenije
namestnik: VLADIMIR TKALEC

VLADA REPUBLIKE
SLOVENIJE

DUŠAN KUMER, državni sekretar
Kabinet predsednika Vlade RS
namestnik: JERNEJ PAVLIČ, vodja
kabineta

dr. ANJA KOPAČ MRAK, ministrica
Ministrstvo za delo, družino,
socialne zadeve in enake možnosti
namestnik: DEJAN LEVANIČ,
državni sekretar

dr. UROŠ ČUFER, minister
Ministrstvo za finance
namestnica: mag. MATEJA
VRANIČAR, državna sekretarka

METOD DRAGONJA, minister
Ministrstvo za gospodarski razvoj
in tehnologijo
namestnik:

dr. GREGOR VIRANT, minister
Ministrstvo za notranje zadeve
in javno upravo
namestnica: mag. RENATA ZATLER,
državna sekretarka

dr. JERNEJ PIKALO, minister
Ministrstvo za izobraževanje,
znanost in šport
namestnik: ALJUŠ PERTINAČ,
državni sekretar

prim. dr. ALENKA TROP SKAZA,
ministrica
Ministrstvo za zdravje
namestnica: NINA PIRNAT,
dr. med., državna sekretarka

mag. BOŠTJAN VASLE, direktor
Urad RS za makroekonomske
analize in razvoj
namestnica: dr. ALENKA KAJZER,
namestnica direktorja

Ekonomsko-socialni svet 2004–2014 (Ob dvajseti obletnici delovanja)

Izdajatelj:

Ekonomsko-socialni svet, zanj Natalija Berlec, sekretarka

Založnik:

Javno podjetje Uradni list Republike Slovenije, d. o. o.

Uredniški odbor:

Tatjana Čerin, mag. Maja Rigač, Vladimir Tkalec, Miloš Pavlica,
Boris Mazalin, Pavle Vrhovec, Franček Kavčič, Natalija Berlec.

Uredila:

Franček Kavčič in Natalija Berlec

Fotografije:

Arhiv Delavska enotnost

Oblikovanje in prelom:

Robert Ravšl, Uradni list Republike Slovenije, d. o. o.

Tisk:

Formatisk, d. o. o.

Naklada 1000 izvodov

Ljubljana, april 2014

Brezplačen izvod

